

2899

ÉRTEKEZÉSEK

A

TÁRSADALMI TUDOMÁNYOK KÖRÉBŐL.

KIADJA

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

ÖTÖDIK KÖTET.

A II. OSZTÁLY RENDELETÉBŐL

SZERKESZTI

PESTY FRIGYÉS

OSZTÁLYTITKÁR.

BUDAPEST, 1880.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(AZ AKADÉMIA ÉPÜLETÉBEN.)

Szilárd

Budapest, 1880. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

TARTALOM.

- I. szám. A XV. századi tárnoki jog. Wenzel Gusztávtól.
- II. szám. Fényes Elek emlékezete. Keleti Károlytól.
- III. szám. A Társadalom keletkezéséről. Beöthy Leótól.
- IV. szám. A »Servitus fumi immittendi« hazai jogunk rendszerében.
Wenzel Gusztávtól.
- V. szám. Magyarország népességének szaporodása és fogyása, országrészek és nemzetiségek szerint. Keleti Károlytól.
- VI. szám. Két legújabb törvényhozási mű a Polgári Perjog köréből.
Zlinszky Imrétől.
- VII. szám. Emlékbeszéd alsóviszti Fogarasi János r. tag fölött. Tóth
Lőrincztől.
- VIII. szám. Öt év Magyarország bűnvádi statisztikájából. Konek
Sándortól.
- IX. szám. Magyar hölgyek leveleiről. Deák Farkastól.
-

8

ÖT ÉV

MAGYARORSZÁG BÜNVÁDI
STATISZTIKÁJÁBÓL.

KONEK SÁNDOR

R. TAGTÓL.

(Olvastatott a II. osztály 1879. máj. 12. tartott ülésén.)

BUDAPEST, 1879.

A M. TUD. AKADÉMIA KÖNYVKIADÓ-HIVATALA.

(Az Akadémia épületében.)

ÖT ÉV MAGYARORSZÁG BÜNVÁDI STATISZTIKÁJÁBÓL.

Mintegy négy éve annak, hogy szerencsém vala a tisztelt akademiának újabb adatainkat bemutatni Magyarország bünvádi statisztikájából. Alkalmul szolgált reá, hogy 1875-ben legelőször jelent meg hosszabb félbeszakadás után, az egész mai értelemben vett Magyarországra vonatkozó ebbeli hivatalos kimutatás, és jólehet egy évnek adatai legkevesebbé sem alkalmasak biztos következtetések levezetésére, az oly kényes természetű téren, milyen a közerkölcsiség mérveül jelentkező bünvádi statisztika: még sem akartam akkorra elmulasztani azon régóta várt, ha mindjárt csak egy évet, t. i. az 1873-dikit felölelő adatkészletet felhasználni tanulságos elmélkedésre hazánk bünvádi viszonyai felett, nem ugyan vajmi merész combinatiókra mint inkább a concret viszonyokon gyökerező észleletek jelzésére.

Azóta az 1874-, 1875-ik és 1876-dik évekre szóló kimutatások az országos statisztikai hivatal évkönyveiben jelentek meg, az 1877-dik évre vonatkozó adatok pedig összeállítva, az igazságügyi minisztérium szivességéből bocsáttattak rendelkezésemre. Van tehát öt évre terjedő adatkészlet, mely jóval inkább alkalmas arra, hogy büntetőügyi viszonyaink megvilágításaul, jelesen törvényszékeink eljárása és a büntettség évi hullámváza megbírálásaul szolgáljon, mint csak az egy évre vonatkozott adatok.

A ki nem ismeri a statisztikai adatoknak összeállításával járó technikai nehézségeket, a mint azok jelesen az amugy is fontos hivatásuk teendőivel tulterhelt bíróságaink részéről mutatkoznak, talán meg fog azon ütközni, hogy őszinte örömmel üdvözljük a magyar igazságügyi minisztériumnak az

adatok gyors összeállításában való buzgalmát, midőn 1879. elején csak az 1877-diki és nem a legközelebb lejárt 1878-iki éviék is állanak rendelkezésre. Azonban nagyon kevés európai állam van, melynek közrebocsátott hason kimutatásai mai napig vagy csak 1877-ig, határozottan egy sincs, melyek azon tul terjednének. Még Ausztriában is, a hol pedig ujabban az adatok gyors közlésében rendkívüli erélyt fejtenek ki, az 1877-diki igazságszolgáltatási adatok csak az igazságügyi minisztérium szivességéből lettek legujabban megismertetve, a Stat. Monatschrift ez évi márcziusi és aprilisi füzetében, tehát hivatalosan ott sem kerültek még együttes kiadásban színre.

Öt évre terjedő kimutatások nemcsak a bünvádi ügyfolyam szabályosságát engedik elég megbízhatóan felismerni, hanem tartalmuk belértéke és a közlött adatoknak megbízhatósága iránt is nagyobb kezességet nyujtanak, főleg nálunk, hol csak ezen quinquennium első évével kezdődik az ujjabb szervezetű bíróságoknak e téren is biztosabb mozgása, jóllehet még ez öt évi kimutatások sem zárnak ki minden óhajt nagyobb pontosság és az egyes tételek számszerű összevágása iránt. Így azon följelentések száma, melyekre nézve a vizsgálati eljárás a megelőző évben nem fejeztetett be, az utolsó 1877-iki kimutatást kivéve, egyikben sem vág össze azon följelentések számával, melyekre nézve a vizsgálati eljárás a megelőző év végével nem lett befejezve, szintugy a vizsgálat alatti személyek száma, kiknek fogsága az előző év végével meg nem szünt, a reá következő év kimutatása egyikében sem felel meg azon vizsgálat alatti személyek számának, kik mint a korábbi év végével fogva maradtak jelentkeznek. Ha képzelhető is, hogy a reá jött évben kevesebb szerepel akár a még be nem fejezett eljárásokból, akár a fogva maradt személyekből, mint a mennyi a korábbi év végén szerepelt, bár ez sincsen rendben, vagy legalább némi magyarázást igényelne, de sehogysem érthető, hogy legyen az átszarmazott számtétel nagyobb, mint az előző év maradványa, pedig az egyik-másik évi kimutatásban csakugyan ily rejtélyes többlet jelentkezik, elég ok méltó megütközésre és kir. ügyészeink, meg bíróságaink komoly figyelemzetetésére, hogy a számtételek teljes összhangzására lelkiismeretesebben törekedjenek, nem pusztán azért, mivel efféle

szembetűnő különbözetek nagyon is képesek devalválni a számadatok megbízhatóságát, hanem maga az igazságügy érdekében is, mért tudni kell, hogy hová lettek azon feljelentések, melyek iránt az eljárás nem lett befejezve, a nélkül, hogy a reá következett évben újra fel lettek véve, és még jóval fontosabb tudni, hogy hová lettek a vizsgálati fogságban maradt személyek, kik az utána való év kimutatásában nem jelentkeznek, természetesen megfejthetlen rejtély maradván, hogy honnan kerültek elő azon vizsgálati fogságban talált személyek, kik a korábbi év végével nincsenek olyanokká kimutatva.*)

Szóról szóra ismételhetem azt, a mivel négy év előtt kezdtem hasontárgyu értekezésemet, hogy t. i. a büntetőügyi statisztikában már az évenként előforduló *följelentések* és bünvádi *nyomozások* száma, főleg pedig a megejtett vizsgálatok eredménye bir némi fontossággal: az elkövetett büntettekéről való följelentések létszámában, azoknak évről évre való hullámszámban, részint az egy évben valóban helyet foglalt törvényszégek absolut száma, részint az eljáró birói közegek nagyobb-kisebb erélye, részint végre hol a királyi ügyészek hivatali túlbuzgalma, hol a nép jellemében rejlő vádolási hajlamlak erősebb vagy gyöngébb nyilvánulása jut némi kifejezésre, jelesül ha a megejtett vizsgálatok a följelentéseket nagyobbbrészt alaptalanoknak tüntetik fel.

Ha az 1873—77-ig terjedő ötévi időközt áttekintjük, azt találjuk, hogy a büntettek és vétségek miatti följelentések száma évről-évre inkább emelkedett, jelesen 1873-tól egész 1875-ig, mely évben a maximumot érte el, nyilván ez évig terjedő uralma alatt ama pénz- és hitelválságnak, meg azon általános üzletpangásnak, mely 1873-ban, valamint másutt, ugy

*) Hogy csakugyan ez adatok az öt évi kimutatásokban nem vágnak össze, következő párhuzamból tűnik ki:

följelentések száma, melyekre nézve a vizsg. elj. az év végén be nem fejeztetett		följelentések száma, melyekre nézve a vizsg. elj. az előző évben be nem fejeztetett		a vizsg. fogságban levő személyek kiknek fogsága meg nem szűnt		kik mint az előző évben fogva maradtak	
1873.	28511	1874.	27027	1873 végén	4249	1874-ben	4208
1874.	26702	1875.	26908	1874 »	3863	1875 »	3911
1875.	25147	1876.	24509	1875 »	3024	1876 «	3005
1876.	22107	1877.	22107	1876 »	3116	1877 »	3167
1877.	21166	1878.	?	1877 »	3226	1878 »	?

nálunk is oly érezhető mérvben köszönt be, csak 1876-ban szállt némileg alá azoknak száma, de csak is azért, mivel bíróságaink fokozottabb tevékenysége folytán évről-évre kevesebb följelentési eset ment át a következő évre, de az egyes években beérkezett új följelentések száma 1873—77-ig folyton folyvást emelkedett, így volt

följelentés:	1873	1874	1875	1876	1877	1873-hoz képest
korábbi évb. való	26901	27027	26908	24509	22107	— 4794
az évben történt	40782	43635	44944	44071	47950	+ 7168
összesen	67683	70662	71852	68580	70057	+ 2374

Bíróságaink fokozottabb erő kifejtését még világosabban tünteti fel azon körülmény, hogy azon följelentéseknek száma még jóval nagyobb mérvben emelkedett, melyek ugyanazon évben elintézve lettek, és pedig az emelkedés nemcsak abszolút, hanem viszonylagos is; így az évi följelentésekből:

		<i>elintéztetett</i>		<i>elintézetlenül maradt</i>	
vizsgálati eljárás megindítása nélkül	vizsgálati eljárás mellett	<i>összesen</i>	%		%
1873.	2893	36279	39172	57. ₈₈	28511 42. ₁₂
1874.	4243	39717	43960	62. ₂₂	26702 37. ₇₈
1875.	4434	42281	46705	65. ₀₀	25147 35. ₀₀
1876.	3026	43447	46473	67. ₇₇	22107 32. ₂₃
1877.	3420	45471	48891	69. ₇₉	21166 30. ₂₁

Tehát az elintéztett följelentéseknél az arányviszony 1877-ben 1873-hoz képest közel 12°/_o-nyi emelkedést, az elintézetlenül maradtaknál ugyanily arányapadást mutat, vagyis közel 12°/_o-nyi javulás állott be.

Az eljáró bíróságok nagyobb erélyére továbbá még azon körülmény is mutat, hogy az általános följelentésekből évről-évre nagyobb arányszázalék jut ki azoknak, melyek valóságban bűnvádi tárgyalásra vezettek, melyek ennél fogva nem voltak egészen alaptalanok, nem teljesen indokolatlanok, így:

		<i>bűnvádi tárgyalásra vezetett</i>	
1873.	összes 67683 följelentésből	18374	vagyis 27. ₁₅ %
1874.	» 70662	» 19750	» 27. ₉₅ »
1875.	» 71852	» 20931	» 29. ₁₃ »
1876.	» 68580	» 22410	» 32. ₆₈ »
1877.	» 70057	» 22103	» 31. ₅₅ »

De másképp áll a dolog, hogyha csak azon följelentéseket vesszük tekintetbe, melyek vizsgálati eljárás megindításával lettek elintézve, főleg ha az elintézés módját és eredményét vesszük fontolóra, akkor csakugyan mind az öt évi kimutatásokból egyaránt kitűnik, hogy alig felerésze a vizsgálatilag elintézett följelentéseknek eredményezett tényleges bűnvádi eljárást, a másik felerésze a nyomozásoknak, hol a tényálladéknak teljes hiánya, hol a büntett vagy a tettes ki nem puhatolhatása miatt, hol végre az esetnek más bírósághoz való áttétele vagy más vizsgálatba való beolvasztása folytán nyert véget; oly eredmény, mely a bűnvádi nyomozás komoly czéljával semmi arányban nem áll és csakugyan szomorú illusztrációja a nálunk nagyobb mérvben, mint másutt előforduló vádolgatási hajlagnak, mi ellen még a bíróságok erélyesebb eljárása sem képes óvszerül szolgálni, a munkaerő- és időben nagy pazarlás, melyet ily alaptalan gyanusítás, vagy eredménytelen nyomozás okoz, e tekintetben is jellemzi nemzetünket, melynek különben is a tékozlás egyik sajátlagos gyöngesége. Hogy pedig ez irányban a legutóbbi időben sem mutatkozik javulás, sőt hogy még rosszabbodott a viszony, főleg a minden tényálladék nélküli alaptalan följelentéseknek évről-évre mind általán mind viszonylag mutatkozó sajnos emelkedéséből félreismerhetlenül tűnik fel, így :

végződött

a vizsgálatilag elintézett	tényálladék hiánya miatt	tettes ki nem puhatolása %	más bírósághoz át- / 0 tétel miatt %	összesen %	bűnvádi tárgyalással %	
1873. 36279	följelentésből 8994	24.80	5877 16.20	3034 8.36	49.36	18374 50.64
1874. 39717	»	9249 23.28	7728 19.00	2990 7.53	49.81	19750 50.19
1875. 42281	»	10329 24.43	7624 18.03	3397 8.03	50.49	20931 49.51
1876. 43447	»	12070 27.78	6845 15.75	2122 4.89	48.42	22410 51.58
1877. 45471	»	12797 28.14	7865 17.29	2706 5.95	51.38	22103 49.62

Valamint négy év előtt, úgy a legutóbbi évek adatai után ma még inkább felsohajthatunk, mennyi hiábavaló idő és pénzfecsérlés, mennyire lassítatik ez által az igazságszolgáltatás menete, mily sajnos mérvben ásatik alá ugy a közbizodalom, mint a birói tekintély, mennyi egyéb teendőiktől vonatnak el ez által a birói közegek és így mennyi fontos társadalmi és államérdek sértetik az ily könnyelmű eljárás által. Ma támaszkodva öt évi tapasztalásra, még nagyobb jogosultsággal

állíthatjuk, hogy a bűnvádi följelentések ügye individualis és administratív érdekek szempontjából sürgősen igényel oly reformot, mely midőn egyrészt a teljesen alaptalan följelentéseknek utját szegi, másrészt a büntényt nyomban követő szigorú igazságszolgáltatásnak szabad és lehető gyors lefolyását képes legyen biztosítani. Ezt elvárjuk a jelenleg tanácskozás alatt levő és nemsokára a legislativa elé kerülő büntető törvénykezési javaslatról. Valamint a már törvény erejére emelkedett, de még életbe nem lépett új büntető törvénykönyvünktől méltán elvárjuk, hogy egyrészt a büntettek és vétségek szabatosabb értelmezése folytán, másrészt Magyarország Királyhágón inneni és túli területére való kiterjedésénél fogva nem fog többé statisztikai kimutatásainkban azon visszásság észlelhető lenni, mint jelenleg, midőn gyakran ugyanazon bűnös cselekvény, mint péld. a tiltott nőülés, az izgatás, jelesen a nemzeti ségek elleni izgatás hol vétségnek, hol büntettnak minősítve jelentkezik: a Királyhágón túl eddig még az osztrák büntető törvény levén érvényben.

A vizsgálati fogságban volt egyének irányában az öt évi időközben helyet nyert eljárás csak annyiban mutat némi javulást, hogy azoknak számaránya, kiknek fogsága az év folyamában véget ért, valamivel emelkedett, szemben azokéval, kik az év végével fogva maradtak, a mi következő összeállításból tűnik ki:

volt vizsgálati fogság- ba	az év folyamában megszünt a fogság	0/ 0	fogva maradt az év végével	0/ 0
1873. 23487 személy	19238 személyre nézve vagy	81.93	4249 vagyis	18.07
1874. 24782 »	20839 » » »	84.36	3863 »	15.64
1875. 22432 »	19408 » » »	86.52	3024 »	13.48
1876. 19981 »	16868 » » »	84.40	3116 »	15.60
1877. 22147 »	18911 » » »	84.94	3236 »	15.06

tehát az 1874—77-diki évek végén 3—5 százalékkal kevesebb személy maradt fogva, mint az 1873-iki év végén, a mi kétségkívül némi jobbrafordulást jelez, a vizsgálati eljárásban: csak hogy ez a javulás nem sokat jelent, ha azt vesszük tekintetbe, hogy miképen végződött a vizsgálati fogság és meddig tartott az, már pedig:

	közül végződött a fogs. g	elbocsátás által	halállal	szökéssel	a büntetés fogyanatosítása folytán	%					
1873. a 19238		10618-nál	55. ₁₉	170	0. ₈₈	60	0. ₃₂	8390-nél	43. ₅₁		
1874. 20839	»	10749	»	51. ₆₀	129	0. ₆₁	52	0. ₂₅	2909	»	47. ₅₄
1875. 19408	»	10384	»	53. ₅₁	70	0. ₃₅	36	0. ₁₉	8918	»	45. ₉₅
1876. 16865	»	9462	»	56. ₁₀	60	0. ₃₆	32	0. ₁₉	7311	»	43. ₃₅
1877. 18911	»	10678	»	56. ₄₆	95	0. ₅₁	36	0. ₁₉	8102	»	42. ₈₄

ez egész öt évi időközben tehát évről-évre jóval több mint fele részénél a vizsgálati fogságban levőknek, a fogság az által ért véget, mivel a letartóztatott személyek egyszerűen elbocsáttattak és pedig hol a vizsgálat folytában vagy annak megszüntetése folytán, hol bizonyítékok elégtelensége miatt felmentő, hol végre teljes büntetlenségi ítélet következtében, holott alig több mint két ötöd hagyja el évenként a fogságot büntető ítélet folytán; mert az öt évi átlag szerint minden egyes évben 54.₅₇ % -nál a vizsgálati fogság elbocsátással, 0.₅₄ % -nál halállal, 0.₂₃ % -nál szökéssel, és 44.₆₆ % -nál a büntetés fogyanatosításával végződik a fogság, pedig ez arányviszonynak legkevesebbé sem felel meg amaz arányviszony, mely a vizsgálati fogság tartamára nézve észlelhető, mert ugyanazon öt évi átlag szerint a fogság csak 47.₆₆ % -nál nem tartott tovább egy hónapnál, ellenben 51.₃₄ % -nál egy hónapon túl terjedt, sőt 8 % -nál félévnél hosszabbra nyult a letartóztatás és e tekintetben ujabban csak annyiban mutatkozik némi javulás, hogy az egy éven túl terjedő vizsgálati fogságra nézve folytonos csökkenés tapasztalható, azoknak száma, kik egy évnél tovább vizsgálati fogságban letartóztatva maradtak 558-ról 1873-ban 263-ra szállt alá 1876-ban, de 1877-ben megint némileg emelkedett 313-ra; mindamellett ez utolsó évben is, szemben az 1873-diki évvel, egy és egynegyed százalékkal kevesebb fogolyra nézve nyult ki letartóztatásuk egy évnél hosszabb időre; jöllehet még mindig sajnos jelenségnek mondható, hogy még az utóbbi öt év átlaga szerint is nálunk egyre-másra évenként 1545 személy egy féleven túl fetreng merőben vizsgálati fogságban, mennyi idő és munkaveszteség, mennyi lelki gyötrelém a nem vétkesnek talált, mennyi időpazarlás és büntetésalagotás a vétkesnek bizonyult egyének irányában! Az öt évnek ebbeli adatai következő abszolút és viszonylagos számokat tüntetnek fel; a vizsgálati fogság:

	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.
	egyénél ⁰ / _o	egyénél ⁰ / _o	egyénél ⁰ / _o	egyénél ⁰ / _o	egyénél ⁰ / _o
1 hón tul nem terjedt	9140 47. ₅₁	9546 45. ₈₁	9396 48. ₄₂	8045 47. ₇₀	9240 48. ₈₇
1—3 hóig tartott	5407 28. ₁₁	6766 32. ₄₇	6197 31. ₀₃	5739 34. ₀₃	5964 31. ₅₄
3—6 » »	2718 14. ₁₃	2620 12. ₅₈	2252 11. ₆₀	2092 12. ₄₀	2423 12. ₈₁
6 hótól egy évig tart.	1415 7. ₃₅	1393 6. ₆₈	1136 5. ₈₅	726 4. ₃₁	971 5. ₁₃
egy évnél tovább »	558 2. ₉₀	514 2. ₄₆	427 2. ₂₀	263 1. ₅₆	313 1. ₆₅
együtt	19238	20839	19408	16865	18911

Az évi följelentések nagy számához képest természetesen jelentékeny a *perbefogottak* száma is.

A valamely *büntett* vagy *vétség* miatt perbefogott személyek száma, a szóban levő öt évi időközben, az egy 1874-iki évet kivéve, folytonos apadást tanusít, a mi mindenesetre örvendetes jelenségnek veendő, és még örvendetesebb amaz észlelet, hogy az év végén perbe fogva maradt személyek száma nemcsak általán véve, hanem viszonylagosan is évről-évre és pedig alig szembetűnő arányban száll alá, a mi kétség kívül első sorban törvényszékeink részéről ez irányban kifejtett nagyobb ügybuzgalomnak köszönhető.

E tekintetben a hivatalos kimutatások szerkesztésében is jóval helyesebb az eljárás, miután az egy évről a másik évre megmaradt perbefogottak számeredményében korántsem mutatkoznak oly eltérések, minőket a nyomozó eljárásra nézve fentebb jeleztünk, sőt az utóbbi évek kimutatásaiban teljes összhangzás constatálható. Hány személy lett az utóbbi öt év mindegyikében perbefogva, és hány ellen végeztetett be a bünvádi eljárás, hány ellen nem, következő összeállításból tünik ki:

a perbefogottak száma általán	a bünvádi tárgyalás az év végén befejeztetett	az év végén perbefogva maradt
1873. 48848	33837	egyénre nézve 69. ₂₇ ⁰ / _o 15011 szem. 30. ₇₃ ⁰ / _o
1874. 50654	37757	» » 74. ₅₄ » 12897 » 25. ₄₆ »
1875. 48969	37054	» » 75. ₆₆ » 11915 » 24. ₃₄ »
1876. 46949	35086	» » 74. ₇₃ » 11863 » 25. ₂₇ »
1877. 46671	35471	» » 76. ₀₀ » 11200 » 24. ₀₀ »
átlag	48418 35841	74. ₀₃ 12577 25. ₉₇

De ha mindjárt 1877-ben 3811 személylyel kevesebb is maradt azon éven tul perbefogva, mint 1873-ban, ha mindjárt továbbá azoknak számviszonya az összes perbefogott személyek számához 6.₇₃⁰/_o-al javult is, mégis elég sajnós, hogy még

az utolsó 1877-diki évben is 11,200 személyre nézve, kik ez évben bünvádi tárgyalás alá vonattak, a tárgyalás nem vala befejezhető. Mert ha meggondoljuk, mint már négy év előtt szerencsém vala megjegyezni, hogy eltekintve a positiv hátrányoktól, melyeket a törvényhozás a vád alá helyezéssel egybeköt, mennyi bajt gördít az élet azok elé, kik, habár talán egészen ártatlanul, criminalis perbe vonattak; ha meggondoljuk, hogy mennyi keserű perczet szül a vád alá helyezés, főleg azon esetben, a midőn merő gyanu a vádemelés alapja, akkor megérthetjük, mi az, hogy nálunk még az utóbbi öt év átlaga szerint is évenként 12577 ember, vagyis az átlagosan évenként perbefogottak 25.97⁰/₀-a, meglehet nagyrészt ártatlanul, egyik évről a másikra marad a bélyegező vád súlya alatt, csupán azért, mert a bíróságnak nincs elég ideje és módja ugyanazon év folyama alatt akár meggyőződve a vád alaposágáról, a vétkest a kiérdemllett büntetéssel megfenyíteni, akár kiderítettén a vád alaptalansága, a nem vétkest az igazságtalan megtámadás ellen védeni, sértett becsületét mielőbb rehabilitálni.

Igaz ugyan, hogy mint szintén már négy évvel ezelőtt alkalmam vala megjegyezni, nem csekély része az évenként kimutatott perbefogottaknak csak az év utolsó hónapjaiban kerül vád alá, és így természetes, hogy ügyök még ugyanazon évben nem intézhető el, de ha a két utolsó hónapnak jutalékját figyelmen kívül hagyjuk is, még mindig elég jelentékeny azoknak száma, kik irányában az évben nem lett befejezve a bünvádi tárgyalás, bár az hosszabb időn át folyt ellenök. Sőt ha azt vesszük, hogy az utolsó három évben a perbefogottak általános létszáma leginkább annál fogva szállt alább, mert évről-évre kevesebb ment át az előbbi évből a perbefogva maradtak közül, akkor bíróságaink fokozatos munkássága csakis relativ becsesel bir, mert az absolut számokat tekintve, a három utolsó évben határozottan csekélyebb az ügyködési eredmény, mint volt 1874-ben, midőn 37757 személy irányában fejeztett be a bünvádi tárgyalás, míg 1875-ben csak 37054-re, 1876-ban 35086-ra és 1877-ben 35471-re nézve végeztetett be a tárgyalás; tehát a bírósági működés általános számokban mérve, legujabban inkább hanyatlást, mint emelkedést tüntet

fel, mi talán az előfordult bűnvádi esetek nehezebb volta által némileg ellensúlyozva lehet, de koránt sincs teljesen kiegyenlítve, főleg miután nálunk, mint jobbára másutt is, az évenként előfordulni szokott bűnvádi esetek minőségekre nézve nem igen változnak, mint ezt még alantabb alkalmam lesz tüzete-
sebben megmutatni.

Mindamellett azt találjuk, hogy, tekintve a büntettek egyes kategóriáit, az évenként perbe fogva maradni szokott személyek számarányában nagy változatok mutatkoznak az egyes évek közt, de csakis oly büntettekre nézve, melyek iránt aránylag csekélyebb a perbevontak általános száma; köztudomásos dolog lévén, hogy minél kisebb valamely összeg, annál érzékenyebb annak százalékos számviszonya is, mint ellenben azon büntettekre nézve, melyek miatt tekintélyes számú személy szokott évenként per alá vonatni, jóformán e tekintetben is egyenlő arányviszonyok észlelhetők a szóban forgó quinquennium egyes éveiben, a mi következő, az 1877-i évre vonatkozó összeállításból derül ki legvilágosabban; ugyanis 1877-ben:

<i>a büntett neve</i>	perbe volt fogva általán	az év végén		öt évi átlag	öt évi minimum	öt évi maximum
		perb. fog. általán	maradt %			
államkötelék ellen	179	75	42. ₀₀	14. ₉₆	2. ₀₈	és 42. ₀₀
közüntézkedések »	8541	1860	21. ₇₈	24. ₇₃	21. ₇₈	» 30. ₀₂
vallás és közerköles.	1034	331	32. ₀₁	31. ₆₀	28. ₃₁	» 33. ₇₈
emberi élet ellen	2654	530	20. ₀₀	23. ₁₇	20. ₀₀	» 27. ₄₆
testi épség »	8197	1913	23. ₃₄	25. ₀₆	23. ₃₄	» 26. ₇₂
személyes szabadság	63	12	19. ₀₅	28. ₄₉	4. ₅₅	» 76. ₁₉
becsület ellen	279	53	18. ₉₈	29. ₂₇	18. ₉₈	« 38. ₁₂
vagyon »	25473	6376	25. ₀₀	26. ₉₁	24. ₅₉	» 32. ₅₂
vétség miatt	251	50	20. ₀₀	23. ₅₂	13. ₇₉	» 42. ₆₂
összesen	46671	11200	24. ₀₀	25. ₉₇		

A becsületsértések eseteiben újabban mutatkozó arányjavulás mindenestre örvendetes jelenségnek veendő, e téren csakis gyors, erélyes eljárás lévén képes némi gátul szolgálni az önelégtétel ellen, mely amugyis népünk alsóbb rétegeiben különféle erőszakoskodás alakjában; felsőbb rétegeiben pedig

a valóságos társadalmi körtünetképen jelentkező párbajok alakjában elég szomoruan nyilvánul, ez utóbbi socialis baj nálunk még azon körülményben levén tápot, hogy a párviadalok birói üldözésében különösen enyhe, elnéző eljárás tapasztalható, jöllehet abban is ujabban némi javulás mutatkozik, az a miatt perbefogva maradók számai kissesbedésével növekedvén az a miatt elítéltetni szokott személyek száma, így *párviadal bünténye* miatt

	perbefogott	az év végén perbefogva maradt	büntelenak találtatott	elítéltetett
1873.	5	5	—	—
1874.	17	10	2	5
1875.	11	3	5	3
1876.	15	2	9	4
1877.	11	2	—	9

De még az utolsó években is fölötte magas azoknak számaránya, kik a közerkölcsiség ellen irányzott merénylet miatt perbefogva hagyatnak, az ötévi átlag szerint 31.₆₀, sőt 1877-ben 32.₀₁ 0/0, mi annál szomorubb, minthogy épen a közmoral érdekében e téren legszükségesebb a gyors és erélyes megtorlás, leginkább ebben találhatván a társadalom a kívánt oltalmat az efféle nem nyomor és inségből fakadó, s megferőtztető természetöknél fogva könnyen járványos jelleget öltő törvényszegések ellen.

Ha azt kutatjuk, hogy hazánkban hány lakóra esik egy perbefogott, hogy mikép változott a viszony az utóbbi öt évben, és hogy miképen áll e tekintetben Magyarország szemben akár Ausztriával, akár Európa egyéb államaival, megvalлом nem csekély nehézségekbe ütközünk. Már magában véve eme saját osztalékunk kiszámítására nézve azon nehézség forog fenn hogy országunk népszáma nincsen ugy megállapítva, hogy a születéseknek a halálozások fölötti többletéből kiszámított évi növedék vagy apadáshoz sok szó ne férne, abban a be- és kivándorlásból származó néphullámzás egészen figyelmen kívül hagyatván; de továbbá hibás eljárás, ha a perbefogott személyek száma ugyanazon év végére kiszámított lakószámmal vétetik egybe, arra szükséges lenne ugyanazon évnek népességi átlagát kideríteni és ahhoz mérni a perbevont egyének számát, vagy legalább is a megelőzött év végén talált népszá-

mot kellene mérvül használni, nem pedig úgy mint országos statisztikai hivatalunk, mely ezen viszony kiderítésénél saját-szerű kényelmes modort követ, minden évben ugyanazt a számot vevén fel alapul, így 1874-ben, 1875 és 1876-ban állandóan 13,579,129 lakót vesz fel, és kihozza, hogy 1874-ben 268, a reá következő 1875-diki évben 280 és 1876-ban 290 lakóra jött volna egy perbefogott, holott hivatalos évkönyvének ugyanazon évi folyama egyik-másik füzetében Magyarország népességét Fiumén kívül a népmozgalmi adatok fonalán 1873 végére 13,417,304 lélekkel, 1874 végére 13,418,020, 1875 végére 13,525,459 és 1876 végére 13,670,624 lélekkel mutatja ki. Ép oly kényes ebbeli jutalékunknak akár az osztrák, akár a külföldivel való összehasonlítása, mert a különböző bünvádi eljárások folytán a számok nem homogen-természetűek és így egybe sem vethetők, és én nagyon elhibázottnak tartom, hogy ama statisztikai kézikönyvben, mely a magyar és az osztrák statisztikai hivatal közreműködése mellett a múlt év másod felében megjelent és jóformán hiteles forrásnak szokott tekintetni, jóllehet, zárjel közt legyen érintve, számos oly adatokat tartalmaz, melyek éppen nem azonosak ugyanazon a magyar stat. hivatal egyéb közleményeiben foglaltakkal, a magyarországi vádlottak teljes száma fel van véve, míg Ausztriára nézve az ott a nyomozó és büntérgyalási eljárás közt fenforgó teljes elkülönzésnél fogva csakis azon vádlottak száma van fölvéve, kik az u. n. Erkenntnisverfahren alá vonattak, és így természetes, hogy a büntett vagy vétség miatt perbefogott személyek száma Magyarországon vagy éppen a magyar birodalomban annyival túlhaladja az osztrák államét, hogy például:

	Ausztriában	Magyarországon	Magyarbirodalomban
1873-ban	44688	48848	52609
1874-ben	35097	50654	56311
1875-ben	37987	48969	53817

perbefogott van kimutatva. Ha az 1877-ben, mint a rendelkezésre álló kimutatások utolsó évében büntett vagy vétség miatt Magyarországon perbefogottak számát (t. i. 46671) az 1876. év végére a statisztikai hivatal által kiszámított 13,670,624 főnyi népességünkhöz arányítjuk, minden 292 lakóra egy perbefogott jön; ha pedig csak azoknak számát vesszük tekintetbe,

kik irányában a bünvádi tárgyalás az év folyamában befejezve lett (35471) akkor 385 lakóra jön egy ily perbevont személy; mindenesetre az egyik és másik esetben is oly jelentékeny contingens, mely elég szomorú illusztrációja büntetőügyi viszonyainknak, mivel Ausztriában ugyanaz évben csak 536 lakó után számíttatott egy vádlott, pedig ott ez év az utolsó quinquenniumban a legkedvezőtlenebb; 1876-ban 545 lakóra, 1875-ben 562-re, sőt 1874-ben csak 603-ra számíttatván egy büntett vagy vétség miatt vád alá került.

A bünvádi tárgyalás eredményében kétségkívül visszatükröződik a bíraskodásnak nagyobb-kisebb sikere. A jogérzület megszilárdulásával, a bírósági szervezet meggyökerezésével, az igazságszolgáltatás körül szerzett tapintatosság általános elterjedésével, de kivált az előleges nyomozási eljárásnak javultával és a bizonyítéki elméletnek szerves, egészséges kifejlésével mindinkább ritkulnak a fölmentéseknek, jelesen a bizonyítékok elégtelensége miatti fölmentéseknek esetei, ritkulnak az ítélet előtti elhalálozás, valamint a szökés esetei; ellenben évről-évre emelkedik számaránya azoknak, a kik a perbefogottak közül tényleg elítélteknek. Mert a hol a perbefogás körüli komoly, higgadt eljárással párosul szigorú ugyan, de igazságos ténynyomozás és azt époly szigorú, mint a bíraskodás magasztos feladatától áthatott fenyítő tárgyalás követi, ott nem a fölmentésben, hanem a törvényszegés megtorlásában nyilvánul az igazságügyi szervezetnek, a társadalmi igényekhez mért megfelelő volta.

Ha az előttünk fekvő öt évi időköznek kimutatásain végig megyünk, e tekintetben kevés változás mutatkozik; a büntető törvénykezésben semmiféle szerves intézkedés nem nyervén időközben helyet, a csekély javulás, mely az utóbbi években az egyik vagy másik irány felé észlelhető, csakis bíróságaink gyakorlatiabb eljárási módjának és a közerkölcsiség körüli fogalmakban nálunk is mindinkább meghonosodó tisztultabb nézeteknek némi szüleménye. Különben mind az öt évben úgy az abszolút, mint a viszonylagos számokban oly egyformaság, oly egyenlőség mutatkozik, hogy a szabad cselekvőség e terén másutt is uralkodó szabályosság nálunk is elég sajnos mérvben jut kifejezésre, mely csak akkor más, talán

még szabályosabb, de egyúttal az igazságszolgáltatás feladványaival összhangzóbb képpé fog átalakulni, ha majd az új büntető törvény és a még alkotandó büntető törvénykezés bíróságaink vérévé fog válni.

Ha az 1873—77-ig terjedő időköznek átlagát vesszük és azzal a két utolsó évnek adatait egybevetjük, leginkább szembe tűnik, mily kevés különbség létezik úgy az abszolút mint a relatív számtételekben, ugyanis:

	1873—77-ki átlag			1876. 0/0			1877. 0/0		
fölmentett bizonyíték elégtelenségéből	5869	16. ₃₈	5696	16. ₂₃	5738	16. ₁₈			
büntetlennek találtatott	5415	15. ₇₁	4984	14. ₂₁	5013	14. ₁₄			
meghalt ítélet előtt	488	1. ₃₆	407	1. ₁₆	384	1. ₀₈			
megszökött ítélethozás előtt	377	1. ₀₅	411	1. ₁₇	318	0. ₈₉			
utaltatott más bíróság elé	686	1. ₉₁	633	1. ₈₀	617	1. ₇₄			
be lett szüntetve a tárgyalás elítéltetett	223	0. ₆₂	363	1. ₀₄	368	1. ₀₄			
	22783	63. ₅₇	22592	64. ₃₉	23033	64. ₉₃			
összesen	35841		35086		35471				

Számaránya a fölmentéseknek, melyek a bizonyítékok elégtelensége miatt az utolsó öt éven át helyet nyertek, változatlanul valamivel nagyobb 16⁰/₁₀-nál, míg azon fölmentéseknek számaránya, melyek teljes büntetlenség folytán foglaltak helyet a két utóbbi évben, egy százalákkal csökkent és egyedül azon egy ténykörményben mutatkozik némi jele büntető tárgyalásaink nagyobb sikerének; mindamellett más európai államokhoz mérve még a legutolsó éveknek ebbeli arányviszonya is feltűnő nagy, mert a *mindkét osztálybeli fölmentések együtt véve, még mindig 30.₃₂⁰/₁₀-al szerepelnek*, mihez még azon esetek sorolandók, melyekben a tárgyalás egyszerűen beszüntetve lett, a mi nem egyéb, mint a vádlottnak fölmentesítése, ezeknek számbavételével pedig a *fölmentések éven 31.₃₆⁰/₁₀-al jelentkeznek*, míg ellenben *Ausztáriában* azt találjuk, hogy ott e különben is annyival mérsékeltebb arány évről-évre inkább lejjebb száll, így például 1875-ben a fölmentések 19.₁⁰/₁₀-al, 1876-ban 15.₉ és 1877-ben 14.₄⁰/₁₀-al jelentkeznek; Poroszországban pedig 11—13⁰/₁₀, Franciaországban 19—20, Olaszországban 22—23, Belgiumban 25—26, Nagybritanniában 27—28 és csak Spanyolországban 30—31⁰/₁₀ az évi fölmentések számaránya.

Ha a fölmentések számaránya már magában véve nem csekély fontossággal bír, még fontosabb annak megvizsgálása,

milyennek mutatkozik szemben az egyes büntett-nemekkel, mert a felmentések, nyerjenek azok akár a bizonyítékok elégtelensége, akár büntetlenségi ítélet folytán helyet, tekintve a vád alapját képző büntényt, nem egyforma társadalmi kihatással bírnak, természetesen, hogy mint már fennebb az évenként perbefogva maradni szokott személyek számarányánál említve lett, a kisebb összegeknél mindég feltűnő nagyobb a százalékos viszony, mit nem szabad szem előtt tévesztetni, különben a felmentéseknél egyenlőbbek az öt évi számarányok, és nem tűntettek fel oly szembetűnő különbözeteket, így 1877-ben:

<i>büntett neme:</i>	perbefogott, kik ellen a tárgyalás befejeztetett	felmentett	öt évi		
			átlagban	minim.	maxim.
			%	%	%
az államkötelék ellen	104	43	41.34	30.56	13.83 és 46.85
közintézkedések »	6681	2109	31.56	36.66	31.56 » 42.25
vallás és közérkölesiség el.	703	360	51.20	54.32	51.15 » 58.33
az emberi élet ellen	2124	615	28.95	28.90	26.01 » 31.70
a testi épség »	6284	1627	25.89	24.45	23.40 » 25.89
személyes szabadság ellen	51	38	74.50	59.40	37.50 » 74.50
a becsület »	226	133	58.85	54.42	45.00 » 61.64
vagyon »	19097	5795	30.34	31.21	29.42 » 32.87
vétség miatt	201	31	15.42	17.67	12.00 » 25.71
összesen	35471	10751			

minél nagyobb tehát a perbefogottak száma, annál kevesebb ingadozás mutatkozik az egyes évek arányviszonya közt, és azért eltekintve azoktól, legkevesbbé sem mondhatjuk, hogy az utolsó évben vajmi tetemes javulás lenne észlelhető, szemben az öt évi átlaggal; sőt egyik-másik tekintetben a viszony ujabban még rosszabbodott, így az emberi élet elleni büntett miatt perben állottakra nézve, kik irányában a fölmentések természetesen legcsekélyebb arányban szerepelnek, az 1877-diki arányosztalék teljesen egyenlő az ötévi átlaggal, de a mi a súlyos testi sértéseknél egy egész százalékkal nagyobb az 1877-ki mint a quinquennalis átlagjutalék, (t. i. 25.89⁰/₀ szemben 24.45⁰/₀-al); szintűgy a becsületsértések eseteiben szembetűnően magasabb az 1877-diki mint az átlagos percentuáció (58.85⁰/₀ szemben 54.42⁰/₀-al, tehát + 4.43⁰/₀), a mi annál sajnosabb, mivel a becsületsértések körüli laza igazságszolgáltatásban akár erőszak, akár párbaj útján magoknak elégtételt szerzők, ebbeli cselekvényöknek ha nem is teljes igazolását, legalább némi mérséklését vélik találhatni. A közintézkedések, valamint a va-

gyon ellen intézett büntetteknel némi javulás mutatkozik, az előbbieknél majd 5, az utóbbiaknál közel 1°/_o-kal kisebb a felmentési arány 1877-ben, mint az öt év átlagában; szintúgy a vallás és közerkölcsiség ellen irányzott büntetteknel is közel 3°/_o-nyi javulás észlelhető, jóllehet még az 1877-dik évi arány is jóval magasabb, mint az a közmoral szempontjából kívánatos lenne, ez évben még mindig 51.20^o/_o, tehát több mint fele a közerkölcsiség elleni büntett miatt tárgyalás alatt volt személyeknek, hol a bizonyítékok elégtelensége, hol büntetlenségi ítélet folytán kikerülte a törvényszabta megtorlást.

Habár a közintézkedések elleni büntények iránt bíróságaink részéről ujabban kevesebb hajlam mutatkozik gyakoriabb fölmentésekre, mindazonáltal kívánatosnak látszik, hogy még az 1877-iki arány is (t. i. 31.56^o/_o) jelentékenyen alább szálljon, nehogy azon kevés tiszteletérzet, mely a fennálló állami és társadalmi közintézmények iránt népünkben található, még félreértett birói engedékenység által is némileg megingattassék. Ismételhetem e helyen, mit már négy év előtt megjegyezni alkalmam vala, hogy az igazságszolgáltatásnak mint az államszervezet egyik főtenyezőjének nem az a rendeltetése, hogy a kezébe lerakott fontos állami érdekeket lanyha kezelés által veszélyeztesse, hanem hogy azoknak hű örje gyanánt kellő szigorral járjon el mindazok irányában, kik tulhelyezkedve a társas öszlét igényelte kötelmeken, bűnös kezekkel ingatják meg az államlét oszlopaít.

Ha csakugyan az igazságszolgáltatásnak úgy, mint az orvostudománynak az alkalmazandó gyógyszerköz mérvére nézve tekintettel kell lenni a bajnak forrására, akkor nálunk különösen nem szabad szem előtt téveszteni, hogy a büntettség egyik főforrása nem annyira az inség, a nyomor, mint inkább az indulatosság, népünk erőszakoskodásra való nagyobb hajlama, a szenvedélyek féktelensége és dulakodási viszketeg, ezek ellen pedig csakis a büntetőtörvényhozásnak szigora és annak szellemében működő bíróságoknak komoly eljárása szolgálhat némi óvszerül. Mert ha a büntető cselekvényeket három főcsoportra osztjuk, t. i. nyerészkedési vágyból származottakra, a hová tolvajság, rablás, sikkasztás esetei, különféle okmányhamisítások csalások, vétkes bukások, gyujtogatás és zsarolások számitha-

tók; a második csoportba pedig ama bűntényeket soroljuk, melyeknek szenvedélyesség és erőszakoskodás a főrugói, mint a közintézkedések elleni merényletek, gyilkosságok, emberölések, súlyos testi sértések, fajtalansági bűntettek, erőszakos közöszlések, házasságtörés, nőrablás és efféle, a közerkölesök vagy a személyes szabadság ellen intézett merényletek, végre a harmadik csoportban azokat foglaljuk egybe, melyek politikai természetűek, mint a felségsértési, pénzhamisítási, közcsend és rendzavarási, meg izgatási esetek, vagy az illetők hivatalos állásából származnak, mint megvesztegetések, hivatalos hatalommal való visszaélések; vagy egyéb okokból származnak, mint ujonczállítás előli szökés, hazárdjáték, becsületsértések stb., azt találjuk, hogy nálunk a nyerésszedési vágyból fakadó bűntettek korántsem bírnak oly domináló túlsúlylyal a merő szenvedélyességből származók felett, mint akár Ausztriában, akár egyéb európai államban, ugyanis ha az egy évben valóságosan elítélt bűntettesek után csoportosítjuk a nálunk évenként előforduló bűntényeket, akkor a két utolsó évben lett elítélve és pedig:

	1876.		1877.		Ausztriában	
	%		%		1876.	1877.
nyervágyból indult bűntettek miatt	11759	52.15	12383	53.76	68.3%	71.6%
erőszakoskodásból	»	»	10318	45.67	10195	44.26
politikai és egyéb természetű	»	»	515	2.28	455	1.98
együtt	22592		23033		2.7	2.1

Nálunk tehát a merő szenvedélyből fakadó bűntettek 16, egész 18°/_o-al nagyobb arányban szerepelnek mint a Lajthán-túl, és azok közt, fájdalom, a súlyos bűntettek, jelesen az emberi élet, testi épség, a személyes szabadság, és a közerkölcsök ellen irányulók kiváló szerepet visznek, mint erre alkalmam leend még utóbb, midőn a bűntettesek személyi viszonyairól szó lesz, reámutatni.

Hogy az elítéltekre kiszabatni szokott büntetések mérvében is bíróságaink részéről enyhébb felfogás észlelhető, azt már az 1873-diki adatok fonalán jelzeni alkalmam volt, és ez észlelet a négy reákövetkező év adataiban csak új megerősítést nyer; a kérdésben levő öt évi időköz e tekintetben oly összevágó egyenlőséget tüntet fel, mintha csak egy kapufára verettek volna az egyes években kelt büntető ítéletek,

meg az absolut számok is ritka egyöntetűséget mutatnak fel, mi következő összeállításból tűnik ki legvilágosabban; lett elítélve:

	az öt évi átl. szer.		1876.	1877.		
halálra	27	vagyis 0.12 ⁰ / ₀	18	vagy. 0.08 ⁰ / ₀	34	vagy. 0.15 ⁰ / ₀
életfogytigl. börtönre	11	» 0.05	9	» 0.04	13	» 0.06
10—20 évig tartó	» 129	» 0.56	» 117	» 0.52	» 124	» 0.53
5—10 » »	» 303	» 1.33	» 284	» 1.26	» 272	» 1.18
1—5 » »	» 3618	» 15.85	» 3729	» 16.50	» 3537	» 15.36
egy éven aluli	18695	» 82.09	18435	» 81.60	19053	» 82.72
együtt	22783		22592		23033	

Tehát minden egyes évben több mint négyötöde az elítélteknek egy évnél rövidebb börtönre lett elítélve, igaz, hogy Lajthán túl is ujabban ily enyhébb felfogás tért kezd nyerni, mert míg 1871 és 72-ben csak 70⁰/₀-ka a büntetéseknek egy éven aluli börtönre szólt, az utóbbi években a miénkhez hason arányviszony honosodott meg, így lett elítélve:

	<i>Ausztriában</i>			<i>Magyarországon</i>		
	1875.	1876.	1877.	1875.	1876.	1877.
halálra	0.3 ⁰ / ₀	0.4 ⁰ / ₀	0.4 ⁰ / ₀	0.15 ⁰ / ₀	0.18 ⁰ / ₀	0.15 ⁰ / ₀
5 éven túli börtönre	2.2	» 2.1	» 2.1	» 1.20	» 1.82	» 1.77
1 egész 5 évig	14.7	» 14.5	» 13.7	» 16.26	» 16.50	» 15.36
1 éven alul	82.8	» 83.0	» 83.8	» 81.39	» 81.60	» 82.72

Hogy a halálbüntetés nálunk ritkábban mondatik ki ítéletileg, mint a Lajthán-túl, azon a humanitás szempontjából csak örülhetünk, és még örvendetesebb, hogy a halálítéletek mind Lajthán innen, mind túl csak felette ritkán, évenként rendszeren csak egy-két esetben szoktak tényleg végrehajtatni, fejedelmi kegyelem azt rendszeren börtönbüntetésre változtatván át; a párhuzam e tekintetben Magyarország és Ausztria közt a következő:

	<i>Magyarországban</i>		<i>Ausztriában</i>	
	halálra ítéltetett	kivégeztetett	halálra ítéltetett	kivégeztetett
1874.	28	1	87	2
1875.	36	2	92	3
1876.	18	1	122	2
1877.	34	3	114	1

Másrészt azt tapasztaljuk, hogy bírói organumaink a súlyosabb büntettek megbirálásában mind nagyobb szigorot

kezdenek alkalmazni, legalább a szándékos gyilkosság eseteiben évről-évre aránylag kevesebb ítéltetik el egy éven aluli börtönre, így:

	halálra	1 év. felüli	1 év. aluli	
	börtönre			
1873. 253 elit. gyilkos közül	7.5 ^o / _o	59.7 ^o / _o	32.8 ^o / _o	lett elitélve
1874. 294 » » »	8.9 »	56.4 »	34.7 »	«
1875. 276 » » »	13.1 »	59.4 »	27.5 »	«
1876. 211 » » »	8.6 »	62.5 »	28.9 »	«
1877. 210 » » »	14.7 »	59.0 »	26.3 »	«

Kevesbbé lehet ezt tapasztalni az emberölés, gyermekkivetés, magzatelhajtás vagy gyermekgyilkolás eseteiben, és még kevesbbé a súlyos testi sértések eseteiben, sőt épen e büntények irányában a legújabb időkig oly enyhe bíránk büntető működése, hogy kénytelen vagyok ismételni, mit erre vonatkozólag négy év előtt megjegyeztem, hogy t. i. vagy amaz esetek legtöbbjeiben, melyek hivatalos kimutatásainkban mint súlyos testi sértések minősítve jelentkeznek, nem lehetnek igazán súlyos testi bántalmazások, vagy bíróságaink azokkal szemben nem állanak komoly feladatuk magaslatán, mert egy éven aluli börtönbüntetés, ha csakugyan súlyos testi sértés forgott kérdésben, semmikép sincs arányban akár a sértett félre háruló magán megkárosodással, akár az ily büntények tömegességéből a társadalomra támadó veszély nagyságával; pedig ebben legújabban sem tapasztalható legkisebb javulás sem, így az öt évi átlag szerint a büntett miatt elítélt 4521 személy közül 4127 vagyis 91.3^o/_o egy éven aluli börtönnel lakolt, sőt 1877-ben ennél még nagyobb percentuatio tapasztalható, ez évben 4434 elítélt közül 4104. tehát 92.5^o/_o ily enyhe büntetéssel illetetvén meg, csoda-e ha nálunk a különben is szerfelett nagy száma a merényleteknek nemcsak hogy nem csökken, hanem még egyik-másik évben az átlag fölé emelkedik, vagy legalább is sajnos stabilitást mutat; így el lett ítélve súlyos testi sértés miatt 1873-ban 4604 személy, 1874-ben 4216, 1875-ben 4486, 1876-ban 4869 és 1877-ben 4434; világos jeléül annak, hogy a megtorlásnak eddigi mérve nem birt kellő lélektani hatálylyal, nem szolgál elijesztő szerül hason merényletek elkövetésénél. Szintoly enyhe elbánás mutatkozik azok irányában, kik a közhatalósági organumok tekintélyének aláásására vezető büntet-

tek miatt vád alá szoktak helyezettetni, így az öt évi időkorben erőszakos ellenszegülés, zendülés, nyilvános erőszakoskodás, veszélyes fenyegetés és a közhatóságok tekintélyének megsértése miatt átlag évenként elítélt 1576 egyén közül 1486 vagyis 94.2% nem találtatott súlyosabban megfenyítendőnek egy éven alúli börtönnél, látszik is annak eredménye ama folytonos számnövekvésben, mely az e merényletek miatt évenként elítéltetni szokott büntettek részéről sajnos mérvben észlelhető, így a fenn elemezett bűnös cselekvények miatt 1873-ban 1534 személy, 1874-ben 1589, 1875-ben 1626, 1876-ban 1486 és 1877-ben 1647 egyén lett elítélve.

Hogy a vagyon ellen intézett vétkes cselekvények megfenyítésében is bírói közegeink részéről kisebb mérvű szigor szokott kifejtetni, talán előbb megbocsátható, sokszor oly bűnesetek vonatván büntető eljárás alá, melyek hol a tárgy csekélységénél, hol a fenforgó enyhítő körülményeknél fogva nem involválnak oly államveszélyeztető természetet, mint a fennebb említett törvényszegések, jóllehet e téren is a büntetlenségnek inkább mint valódi megtorlásnak természetével bíró túlmérsékelt büntetések a szokásbeli büntettség hajlamát és azzal a törvényszegéseknek társadalomveszélyeztető jellegét inkább fokozzák, mintsem hogy mérsékelnék; erre az öt évi időkor adatai szolgáló bizonyítékokat szolgáltatnak, ugyanis a vagyon ellen intézett büntettek miatt átlagban évenként 12488 elítélt közül 10096 vagyis 80.84% egy évnél rövidebb tartamu börtönre lett elítélve; ha már most az e kategóriába eső egyes büntető cselekvényeket külön vesszük tekintetbe, azt találjuk, hogy azok, melyek az átlagnál nagyobb percentuatiót mutatnak, nagyobb gyarapodási hajlamot is tanúsítanak, így a tolvajság miatt átlag egy-egy évben elítélt 9583 közül 7795 tolvaj, vagyis 80.30% , ellenben a sikkasztás vagy csalás miatt átlagban elítélt 1978 egyén közül 1706 csaló, vagyis 86.25% , a hamis vagy vétkes bukás miatt elmarasztalt évi 75 közül 68, vagyis 90.60% fenytettvén meg egy éven aluli börtönnel, az előbbiek a quinquennium egyes éveiben nem mutatnak folytonos emelkedést, hanem inkább egyenlő hullámozást, de igenis mutatnak és pedig az 1877-diki évet kivéve, határozott és constans növekedést a csalás vagy sikkasztás és hamis bukás miatt

elitáltak, a mi a következő összevetésből félreismeretlenül tűnik ki; elítéltetett:

	tolvajság miatt	csalás vagy sikkasztás miatt	hamis vagy vétkes bukás miatt
1873.	8928	1626	29
1874.	10935	1921	31
1875.	9935	2204	87
1876.	8502	2258	118
1877.	9618	1881	109

Nem világos újmutatás-e ez, nem biztos mérve-e ez a használt gyógyeszközöknek a többiekhez való pszichologiai kihatásnak megbíráására? Igaz, hogy a vagyonbiztosság, a tulajdon szentsége, az üzleti életben való jólelkűség és így a vagyonbeli jogok tiszteletbentartása biztosabb és gyorsabb direct úton elérhető, részint a közgazdasági viszonyok javultával beálló általános jólét útján, részint helyes nevelés által előteremtendő általános jogérzület folytán, de nincs tagadás benne, hogy az előforduló jogsértéseknek komoly, szigorú megtorlása nélkül, valamint a jogérzület, ha még oly szilárd, úgy az általános jólét, ha még oly terjedt is, nem képesek a bűnös indulatoknak és jogsértési hajlamnak biztos gátat vetni. A social bajok orvoslásában a jog- és igazságszolgáltatásnak egyenértékű és hasonlatályu feladat jutott ki a törvényhozás és az állam köz-igazgatásával, míg az utóbbi praeventiv és jobbra indirect úton, addig az előbbi repressiv úton van hivatva segíteni a társadalmi viszályokon, kiirtván az organismus megrázkódtatására ható kóryanagot, megszüntetvén a lázas állapotot a forrás eltávolításával, mely azt szüli és folyton neveli.

Ha azt keressük, hogy hány lakóra esik nálunk egy valamely büntett vagy vétség miatt elítélt, ugyanazon nehézség merül fel, melyet már fennebb a perbefogottakra nézve érintettem, hogy t. i. arra az illető évnek népességi átlaga, vagy ennek biztos ki nem puhatolása esetén, legalább a megelőzőtt év végén talált népszám veendő zsinórmértékül; ha az országos stat. hivatal által az 1873—77-diki időkor egyes évei végére kiszámított népességet vesszük mérvül, akkor az egész öt évi időszak átlaga gyanánt 13.561,958 főnyi lakosság derül ki, és ugyanazon quinquenniumban évenként elítéltek átlaga 22783-at tevéen, 595 lakóra jön egy elítélt, és azzal az utolsó két évnek

eredménye is jóformán összevág. 1876-ban 22,592 elítélt az 1875. végén talált 13.525,459 lakóra felosztatván, 598 és 1877-ben 23033 elítélt az 1876. végén talált 13.670,624 főnyi népességre felosztatván, minden 594 lakóra esik egy elítélt, míg Ausztriában 1876-ban 652 és 1877-ben 630 lakóra jött egy elítélt. Más államokkal az összehasonlítás az oknál fogva lehetetlen, mert a különböző törvényhozások nem egyformán minősítvén a büntetés alá eső cselekvényeket, az elítéltek számában nem teljesen homogen elemek szerepelnek, egyre azonban lehetséges az egybevetés. t. i. ama czéges büntettekre nézve, melyeknek büntényül való minősítése iránt alig forog fenn különbség bármely culturállamnak büntető törvényhozásában, t. i. a gyilkosság, súlyos testi sértés és emberölés, meg a rablás esetei: már pedig épen e súlyos törvényszegések miatt évenként elítéltetni szokott egyének számarányára nézve az egyes államok közt fenforgó különbözetek leginkább népek jellemzésére szolgálnak; e tekintetben Magyarország a culturállamok közt az egy Olasz-királyságot kivéve, a legnagyobb osztalékkal jelentkezik, és hogy mennyire ez kiválóan a népjellem sajátlagos kifolymányának tekinthető, épen Olaszország mutatja legvilágosabban, ott ötször-hatszor több gyilkolási és rablási eset és háromszor annyi súlyos testi sértés és agyonütési eset fordul elő, mint hazánkban, a mi az olasz nép féktelen szenvedélyességének, boszúállásra és erőszakoskodásra még termettebb véralkatának egyik kétségtelen szüleménye. Így az évi elítélt büntetettek szerint nálunk 100000 lakóra jött 1875-ben 2.₈, 1876-ban 2.₄ és 1877-ben 2.₅ gyilkosság: 2.₁; 1.₅ illetőleg 1.₆ rablás és 39.₉, 44.₂ illetőleg 39.₆ súlyos testi sértés és emberölés; ha e három utolsó évnök átlagát vesszük és azt más európai államoknak jobbára az 1875-dik évi adatokon sarkaló viszonyával összehasonlítjuk, azt találjuk, hogy 100000 lakóra jön:

	gyilkosság	rablás esete	súlyos testi sértés és emberölés
Olaszországban	12. ₉	14. ₇	117. ₄
Magyarországban	2. ₆	1. ₆	41. ₂
Nagybritanniában	0. ₇	2. ₅	25. ₅
Ausztriában	1. ₂	0. ₇	21. ₃
Franciaországban	1. ₄	0. ₇	20. ₇

Poroszországban	1.4	1.6	17.8
Belgiumban	1.2	0.7	12.4 stb.

Elteltekintve tehát Olaszországtól, hol még az égalji viszonyok és főleg Szicília culturállapotai némileg magyarázzák az ottani exorbitáns jutalékok, Magyarország majd kétszer annyi a személy ellen irányzott bűn merényletet mutat fel, mint a többi fönnemlitett országok, és így nemcsak a vagyonsbiztosság, hanem még inkább a személybiztosság nálunk hangoosan követeli, hogy az igazságszolgáltatás szigorú kezelésével a büntetésnek a súlyos merényletekhez való helyes arányosításával, és a nyers erőszaknak kemény megtorlásával a féktelen indulatok zabolázására leginkább ama népkörökben hassunk, melyekben a szenvedélyek fékét szolgáltató erkölcsi eszközök, mint jelesen alapos nevelés szülte erkölcsnemesbűlés és magasabb műveltségéből származó eleven jogérzűlet jobbára hiányzanak, azokat pedig addig, míg a közoktatás és népnevelés ügyének újabb reformjai mélyebb gyökeret verendnek, csakis a büntetéstől való félelem, és a büntető törvénykezés lélektani hatálya pótolhatják helyre.

Legtanulságosabb része a bűnvádi statisztikának az, mely az évenként fenyítés alá kerülő büntettek *személyes viszonyaival* foglalkozik, ebből bő tapasztalatok meríthetők úgy a társadalmi, mint a közerkölesiségi állapotok megvilágítására. Így jelesen nem csekély fontossággal bír a *nemi különbség*. A nőnemnek büntettekben való részesülési aránya sok tekintetben tanulságos következtetésekre szolgáltat anyagot, ha a nőnem emeltek mérvben szerepel a büntettek sorában, főleg ha arányosztalékuk folyton emelkedik; ez mindenesetre sajnos társadalmi jelenség, mert szemben a nőnem rendeltetésével, természeti hajlamaival és a családban való állásával, valóságos anomalia, szemben pedig a jövő nemzedék erkölcsös nevelésével, melyre első sorban az anya van hivatva, valóságos társadalmi baj; annál szomorítóbb, hogy nálunk a nőnemnek a büntettek és merényletekben való részesülési aránya bár szemközt akár Ausztriában, akár más európai államokban észlelhető hason aránnyal még mindig kedvezőnek mondható, az utóbbi öt évi időközben évről-évre emelkedett, míg 1873-ban az elitáltak közt a nőnem csak 10.37³⁷/₁₀-al szere-

pelt, 1877-ben már 12.₈₇%-al jelentkeznek, tehát éppen harmadfél százaléknyi rosszabbodás, pedig ez nem valami esetleges tünet, hanem fokozatos constans emelkedés, így volt az elítéltek közt:

	<i>férfi</i>		<i>nőnembei</i>	
1873.	18800	89. ₆₃ % ₀	2176	10. ₃₇ % ₀
1874.	20711	88. ₂₂ »	2760	11. ₇₈ »
1875.	20911	87. ₇₄ »	2931	12. ₂₆ »
1876.	19746	87. ₄₀ »	2846	12. ₆₀ »
1877.	20068	87. ₁₃ »	2965	12. ₈₇ »
átlag	20047	88. ₀₀ »	2736	12. ₀₀ »

Különösen leverő, hogy ez aránynövekvés oly bűnös cselekvényeknél mutatkozik legfeltűnőbb mérvben, melyek nem annyira birványban, vagy a teherbejítés elcsüggesztő s bűnreingerlő tényálladékaiban, hanem merő erőszakoskodásban lelik szomorú forrásukat, a mi oly éles ellentétben van a nők természetes szelidségével; így az öt évi átlag szerint valamint az évenként elítélt büntetett nők közül fenytetés alá került:

<i>büntett neme</i>	öt évi átlag	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.	1877-ben 1873-hoz képest
a közintézkedések ellen	615	362	590	703	704	719	+ 98. ₆ % ₀
emberi élet »	239	211	242	200	252	283	+ 34. ₁ »
súlyos testi sértés miatt	184	184	161	192	211	171	- 7. ₆ »
vagyon elleni büntett »	1651	1386	1703	1784	1622	1759	+ 26. ₉ »
egyéb büntett v. vétség	47	33	64	52	57	33	—
együtt	2736	2176	2760	2931	2846	2965	+ 36. ₂ »

Mig tehát a nőnemnek a büntetettek közti képviselése 1877-ben az 1873-diki évhez képest egyáltalán 36.₂%-nyi gyarapodást mutat, a közintézkedések elleni büntettekben való részesülési arányuk 98.₆%-nyi emelkedést tanúsít, vagyis közel megkettőztetve lett, és pedig legnagyobb emelkedés mutatkozik az erőszakos ellenszegülés, zendülés és nyilvános erőszakoskodás eseteiben, az e miatt elítélt 84 büntetett nő 1873-ban, emelkedett 142-re 1877-ben; továbbá a birói zártörések eseteiben, melyek 56-ról 219-re, az egyik-másik évben éppen 233-ra gyarapodtak fel, végre bünelősegítés miatt 1873-ban 214 nő, a reakövetkező évben már 392 nő ítéltetett el, és azóta e szám mindig a 300-on fölül maradt.

Az emberi élet ellen irányzott merényletek közt az

oroszlánrész természetesen a gyermekgyilkosság, magzatelhajtás és gyermekkitévés büntetteinek jut ki; a szóban levő quinquennium minden egyes éve az átlag körül (165) ingadozik, mely csak 1877-ben lett tetemesen fölülhaladva, ez esztendőben 204 nő e büntény miatt lévén elmarasztalva, de a gyilkosság és emberölés véres mezején is elég szomorú számmal szerepel nőlakosságunk, az öt évi átlag t. i. 71, mind 1874-ben mind 1876. és 1877-ben tetemesen tulszárnyaltatott; 79, 88 illetőleg 78 elítélt büntettesnő lévén ez éveknek sajnos jutalékjuk.

Még sötétebb színben tűnik fel bűnvádi viszonyainknak e tekintetbeli rosszabbodása, ha a nő és férfi büntetteknek az utolsó 5 évben való számhullámzását egymással szembesítjük és pedig ugyanazon fenn részletezett büntett osztályok szerint sorozva, mert a fibüntettek sem egyáltalán, sem az egyes büntettescsoportok szerint nem mutatnak 1877-ben az 1873-dik évhez mérve oly gyarapodást, mint az elítélt büntettesnők, így az átlagban is az évenként elítélt férfi büntettek közül fenytés alá került:

<i>büntett neme</i>	az öt évi átlagban						1877-ben 1873-hoz képest
	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.		
a közintézked. ellen	3220	2675	3025	3642	3221	3537	+ 32.2% »
emberi élet »	1189	1267	1203	1095	1239	1142	- 10.9 »
súlyos testi sértés miatt	4338	4120	4055	4294	4658	4265	- 3.6 »
vagyon elleni büntett	10836	10007	12020	11417	10119	10616	+ 6.0 »
egyéb büntett v. vétség	464	431	408	463	509	508	+ 17.8 »
	20047	18800	20711	20911	19746	20068	átlg. 6.7 »

Az elítélt férfi büntettek általános létszámában tehát 1877-ben szemben 1873-al csak 6.7%^o-nyi, vagyis 30%^o-al csekélyebb növekvés mutatkozik, mint az elítélt büntettesnők részéről, és valamint a közintézkedések, úgy a vagyon ellen irányzott büntetteknel korántsem tapasztalható oly sajnos arányemelkedés a férfi, mint a nőnembeli elítéltek közt, sőt míg az emberi élet elleni büntényeknel amazok közt több mint 10%^o-nyi apadás észlelhető, a nőnembeli elítéltek közt 34%^o-nyi gyarapodás mutatkozik, úgy hogy e párhuzam legkevesebbé sem üt ki előnyére a gyöngé nemnek; sőt még tetemesen rosszabbra fordul rájuk nézve a mérleg, ha a két nemnek a fennebbi bün-

tett-kategoriákban való részesülési aránya egymással szembe-
sítették, az öt évi átlag szerint el lett ítélve egy-egy évben:

	<i>férfi</i>	az össz. elítelt férfiakh. mérve	<i>nő</i>	az össz. elítelt nőkhöz mérve
közintézkedések elleni büntett miatt	3220	16.86%	615	22.48%
emberi élet elleni	»	»	1189	5.93 »
súlyos testi sértés	»	»	4338	21.64 »
vagyon elleni	»	»	10836	54.05 »
egyéb büntett vagy vétség	»	»	464	2.32 »

átlagban összesen 20047

2736

Tehát csakis a súlyos testi sértésekre nézve mutatnak a fibüntettesek több mint háromszor akkora arányjutalékot, mint a nők, de a többi büntettnemekre meg az emberi élet és a közintézkedések ellen intézett merő erőszakoskodásból származó büntényekre is jóval nagyobb a nőnembeli arányosztalék, mint a finembeli; elég világos intelem, hogy a nőnevelésre, jelesen a szivképzésre nagyobb gond és figyelem fordítottassék, mert csakis ennek hiányából magyarázhatni e sajnos észleletet, mi még világosabban ama további tapasztalásból tűnik ki, hogy e bűnös merényleteknél még nagyobb a két nem közti aránykülönbözlet, ha a fiatal korban állókat, vagyis a 20 éven alóli elítélteket nem szerint elkülönítve vesszük vizsgálat alá, és ez vezet a második fontos momentumnak ecsetelésére, t. i. az *életkornak* a büntettség terén való szerepelésére.

Különben Magyarország, daczára annak, hogy nőnépeségének a büntettekben való részesülési aránya az utóbbi években rosszabbodott, még mindég kedvezőbb helyzetben van, mint akár Ausztria, akár több európai állam; ugyanis Lajthán-túl a nőnem átlag 14.1%-al jelentkezik a büntettesek soraiban, és a viszony ott is évről-évre inkább emelkedő mint apadó félben van, az elítelt büntettesnők ugy általános, mint viszonylagos számuk szerint következő gyarapodást mutattván az utolsó négy évben, elítéltetett büntettes:

	férfi	nő
1874.	24115 vagyis 85.7%	4040 vagyis 14.3%
1875.	25031 » 85.9 »	4134 » 14.1 »
1876.	26677 » 85.2 »	4602 » 14.8 »
1877.	27913 » 85.2 »	4842 » 14.8 »

Európa egyes államaiban pedig az 1875-dik évi adatok fonálán következő arányviszony mutatkozik, 500 elítelt közt van:

Nagybritanniában	30. ₆	nőnem.	Belgiumban	13. ₉	nőnem.
Poroszbirodalom.	18. ₆	»	Olaszország.	10. ₀	»
Franciaország.	16. ₀	»	Oroszbirodal.	9. ₁	»

Tehát csak az olasz és oroszországi viszony kedvezőbb, mint a magyarországi és feltűnő kedvezőtlen az Nagybritanniában, hol 18 százalékkal erősebb a nőnemnek e téren való szereplése mint nálunk.

Az *életkort* illetőleg, mire nézve leginkább a zsenge és hajlott koruaknak magas arányosztaléka — visszas társadalmi és közerkölesli állapotokra mutat, nálunk kedvezőbb viszonyok észlelhetők, mint akár a Lajthán-túl, akár számos európai államban. A mérsékelt arány, melylyel a fiatal életkor büntetéseink lajstromán képviselve van, annál örvedetesebb jelenség, minthogy egyrészt e viszony nem ephemer, csak az egyik másik évben mutatkozó, hanem állandó és évről évre egyaránt ismetlődő tünemény, másrészt mivel a fiatal kor a magyarországi népesség közt jóval magasabb számarányban lévén képviselve mint átlag Európában, annak a büntetesség terén való szerényebb szerepelése annál kedvezőbb jelenség; és talán egy mozzanatra nézve sem tapasztalunk az elítéltek személyes viszonyai közt a szóban forgó öt évi időkörben, oly összevágó, az átlagtól keveset eltérő számtételeket, mint a 20 éven aluli korban álló elítéltekre nézve. Már nagyobb különbözetek mutatkoznak a 20—40 évesek közt, az életkor teljében leghatályosabb lévén a tetterő, a bűnös cselekvőség is e korosztályoknál legerélyesebben nyilatkozik; de az egyes évek már nagyobb eltéréseket mutatnak, hol in plus, hol in minus, míg a 40—60 évesek közt újra nagy egyenlőséget és még nagyobbat tüntetnek fel a 60 éven tul levők és habár ezeknek a büntettek közti számaránya magában véve elég mérsékelt (2.18⁰/₀), tekintve azonban azt, hogy általános népesedési szempontból a hajlott koruak hazánk népe közt egyáltalán csak 5⁰/₀-al, vagyis közel 3⁰/₀-al csekélyebb mérvben vannak képviselve, mint Európa átlaga szerint, a hajlott koruaknak a büntettek soraiban való jelentkezési osztaléka nem épen oly mérsékelt, mint első pillanatban látszanék.

Hogy csakugyan a fiatal kor kedvező arányviszonyt tüntet fel és hogy az egyes éveknek még absolut számaiban is

elég nagy egyenlőség uralkodik, következő összeállításból vehető ki; volt az elítéltek közt:

	az öt évi átlagban	$\frac{0}{100}$	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.
20 éven alul	2373	10.42	2172	2542	2423	2401	2328
20—40 éves	15786	69.29	14520	16130	16593	15740	15949
40—60 »	4126	18.11	3816	4325	4277	3999	4216
60 éven fölül	498	2.18	468	474	549	452	540
együtt:	22783		20976	23471	23842	22592	23033

Az egyes korosztályok szereplése különben a két nem szerint nem egészen egyenlő, jelesen legnagyobb különbség forog fenn a 20 éven aluliakra nézve, minthogy a nőnem korábbi fejlettségénél fogva a büntetettekre való hajlam kifejlődésében is megelőzi a férfinemet, és így a büntettség terén is aránylag korábban vállal activ szerepet, mihez még az is járul hogy a magzatelhajtás, a gyermekkitévés és fájdalom még a gyermekgyilkosság büntényére is rendszeren oly korban vetemedik a nő, midőn koránál fogva ellen nem állhatván a csábításnak, gyakran még esel és erőszak vagy legalább könnyelműség folytán oly helyzetbe jut, hogy gondatlanul és álszégyenből büntetthez fordul, sokszor meg tudatlanság vagy éppen elmezarodás folytán büntetetté válik; így ha az öt évi átlagban elítélt büntetteseket kor és nem szerint elkülönítve állítjuk egymással szembe, azt találjuk, hogy az elítéltek közt van:

	<i>a fiemből</i>		<i>a nőnemből</i>		nemi különbség nélkül	
20 éven aluli	1977	9.86 $\frac{0}{100}$	396	14.43 $\frac{0}{100}$	2373	10.42 $\frac{0}{100}$
20—40 éves	14030	70.00 »	1756	64.18 »	15786	69.29 »
40—60 «	3612	18.01 »	514	18.78 »	4126	18.11 »
60 éven fölül	428	2.13 »	70	2.56 »	498	2.18 «
együtt:	20047		2736		22783	

Tehát leginkább csak a fiatal koruak arányosztalékára nagy a különbség, a nőnemeli büntettesek közt a 20 éven aluliak majd 5%-al nagyobb mérvben szerepelvén, mint a fibüntettesek közt; és hogy csakugyan a fennebb érintett ok, t. i. a tilos viszonyból származó gyümölcs eltávolítására irányzott merényletek e magasabb arányviszonynak főszülője, ama körülményből tűnik ki, hogy éppen az emberi élet ellen intézett büntetteknel a 20 éven aluli büntettesnök aránytöbblete az ugyan-

ama koru fibüntettesek felett egész 12°/_o-ra emelkedik; hogy továbbá a szintén fennebb érintett korábbi fejlettségük is a tulszárnyalásnak egyik oka, onnan kitetszik, hogy a tolvajságnál és egyáltalán a vagyon elleni büntetteknel is hasonlólaga a fölülkerekedési arány még jóval nagyobb mint az általános tulsúlyozási arány, így az egyes büntett-kategoriák szerint azt találjuk, hogy a 20 éven aluli fiatal kor képviselve volt az öt év átlaga szerint:

	finembeli büntetteseknél	nőnembeli különbezet a nőnemre nézve	különbezet a nőnemre nézve
a közintézked. elleni büntetteknel	4.2 ^o / _o -al	3.5 ^o / _o -al	— 0.7 ^o / _o
az emberi élet » »	9.1 »	21.8 »	+ 12.7 »
súlyos testi sértések-féle »	10.3 »	6.9 »	— 3.4 »
a vagyon elleni »	11.5 »	18.6 »	+ 7.1 »

Mindenesetre nagy száma a fiatalkoru tolvajnöknek és még inkább nagy száma az életbiztosság ellen vétkező fiatal koru nőknek eléggé motiválja sürgős szükségességét annak, hogy a nőnem nálunk is nemcsak kögazdasági szempontból emancipáltassék társadalmi nagyobb önállóság megadásával, hanem a moralitás szempontjából is, nevelés útján biztosabb alap megadásával.

Különben ugyanazon észlelet az osztrák bünvádi statisztikából is merithető. Lajthán-tul, hol a büntettesek sorában a fiatalabb kornak egyáltalán magasabb arányrésze van mint nálunk, a fiatal korosztályuak közt a nőnemnek részesülési aránya szintén tetemesen fölül szárnyalja a finemét, és mindkettő jóval magasabb, mint hazánkban, a mi a következő egybevetésből tünik ki; volt 20 éven aluli az elítéltek közt:

	<i>Ausztriában</i>		<i>Magyarországban</i>	
	finemből	nőnemből	finemből	nőnemből
1874.	16.3 ^o / _o -val	18.8 ^o / _o -val	10.6 ^o / _o -val	16.5 ^o / _o -val
1875.	14.8 »	17.5 »	9.6 »	13.8 »
1876.	15.7 »	18.1 «	10.4 »	12.2 »
1877.	15.2 »	16.9 »	9.4 »	14.2 »

Gyujtogatás bünténye miatt az öt évi átlag szerint nálunk évenkint 24 nő szokott elítéltetni, és azok közül átlag 7, vagyis közel 30°/_o a huszadik éven alul van. Ez észlelet némileg igazolni látszik a lélektani buvárok által a fejlődés korában

levő nőnemüeknél sejtetni szokott gyujtogatási hajlam létezését, tekintve azonban azt, hogy kisebb számoknál, mint már másutt említettem, az arányviszony mindig nagyobb mérveket szokott öltetni, tekintve továbbá azt, hogy a fennérintett átlagos arány az egyes években felette nagy hullámzást mutat, úgy hogy 1873-ban 25%, 1874-ben 33, 1875-ben 20, 1876-ban 13, ellenben 1877-ben 45%-al jelentkeznek a fiatal koru gyujtató nők, eddigi adatainkat nem tartom elégségeseknek arra, hogy oly nagy horderejű lélektani hypothesis érveül szolgáljanak, mire minden parányiságuk daczára csak azon esetben teljes érvképen lennének felhasználhatók, ha az előforduló egyes esetekben nem forogna fenn az elkövetett büntettnék más képzelhető indoka, mint csakis az efféle ösztön föltételezéséből kimagyarázható lélektani állapot; ez azonban a közlött adatokból nem vehető ki, miután a cselekvés motívumai sem nálunk, sem másutt nem szoktak a statisztikai kimutatásokhoz fölvetetni, sőt legtöbb esetben ki sem puhatolhatók a még oly szorgos és tapintatos birói nyomozás mellett sem.

Hogy fajtalansági büntetteknél, jelesen erőszakos nemi közösülés, házasságtörés, nőrablás, kettős házasság, vérfertőztetés s más e kategoriába eső bűntényeknél nagyobb a fiatal koruak szereplése, jelesen a finem részéről, ez népünk általán korábbi testfejlődése és sokszor ferde nevelés folytán kevesbbé feltünő, és hogy e büntettnemben az agg-koruak nálunk igen mérsékelt arányosztaléka mutatkozik, a dolog természetében fekszik ugyan, mindamellert annyiban kedvező momentumnak tekinthető, a mennyiben szomoruan tapasztaltatik, hogy sok helyt a kulturhaladással, helyesebben az álműveltség és külső culturmáz terjedésével e viszony nagyobb mérveket szokott öltetni, az öt évi átlag szerint nálunk fajtalansági büntettek miatt 161 személy szokott elítéltetni, kik közt 30, vagyis közel 20% fiatalkoru és alig egy-kettő a 60-dik életkoron tul levő. Egyáltalán, ha az aggkorúak bűnlajstromát közelebb megvizsgáljuk, azt találjuk, hogy a vagyon elleni büntetteken, különösen a tolvajláson kívül leginkább az erőszakoskodásból fakadó büntettek, névszerint birói zártörés, bűnelősegítés és hatósági eljárás elleni erőszak képezik a főosztalékot, mi következő összeállításból tünik ki, az öt évi átlagban talált 428

fi- és 70 nőnembeli elítélt, kik a 60-dik évet meghaladták, az egyes büntett-kategóriák szerint ekképen sorakoznak:

	finem- ből	az aggkoru büntettek	nőnem- ből	az aggkoru büntettek
közintézked. ell. büntett miatt	123	28.7 ⁰ / ₀	26	37.1 ⁰ / ₀
az emberi élet ell. » »	14	3.3 »	2	2.9 »
súlyos testi sértés-féle »	50	11.7 »	3	4.3 »
vagyon elleni büntett »	224	52.4 »	36	51.4 »
egyéb büntett v. vétség miatt	17	3.9 »	3	4.3 »
együtt:	428		70	

tehát a vagyon ellen intézett merényletek, különösen a tolvaj-ság ama specificus büntett, mely miatt legtöbb aggkoru, job-bára már szokásbeli büntettes elmarasztaltatik, az átlag sze-rint évenként 134 aggférfi és 24 aggkoru nő tolvajlás miatt érezvén a boszuló Themis karját, de hogy a közintézkedések ellen vétkezők közt évenként 123 ily hajlott koru férfi és 26 nő jelentkezik, mindenesetre csak ujjalag bűnvádi statisztikánk ama már többször említett jellemvonása mellett szól, mely szerint az indulatosság nálunk nagyobb szerepet visz a crimi-nalitás terén, mint másutt, a féktelen szenvedélyek népünkél még a higgasztó magas korban sem csillapodván le végképen.

Tekintve az elítéltek *családi állapotát*, bűnvádi statisztikánkból felette sötét színezetű kép, sőt társadalmi és ethikai szempontból tekintve, a lehető legvisszásabb kép tükröződik vissza. Ha a házasság, mint a népszaporodásnak az emberi méltóságához mért forrása csakugyan ama társadalmi intéz-mény, melynek rendeltetése nem egyedül az emberi nem fen-tartása, hanem magasabb emberi czélokra való neveltetése is, akkor okvetlenül kell, hogy a házasság erkölcsztisztító befolyás-sal bírjon. A házaselek legbensőbb odaadásából, a legszoro-sabb életközösségből származó kölcsönös engedékenység és ön-megtagadás, a szívszövetésből fakadó kölcsönös áldozatkész-ség és önzéstelenség kell, hogy az érzelmek nemesbitésére has-son. A társadalmi rend fentartása iránti nagyobb érdeklődés, saját tűzhelyéhez ragaszkodás folytán szabályosabb életmód-hoz való szokottság, a szenvedélyek, bűninger és tusakodási hajlamnak a családi élet folyamában való megszeliődése biz-tos vészharító a büntettekre különben ingerlő különféle in-

eselkedések ellen, hatalmas erkölcsi védgát büntetésekre vezető féktelen indulatok árjai ellen.

Mindenütt, a hol a házasságnak magasztos társadalmi hivatásáról való helyes fogalom beleélte magát a nép öntudatába, abban leginkább érezni annak ethikai kihatását, hogy a büntetettek soraiban rendesen jóval mérsékeltebb arányban szerepelnek a házasság életűek, mint általános populationistikai tekintetben az összes népesség sorában. Fájdalom, hogy nálunk, hol pedig a magyar szójárás a nőszülést a becsületes emberek sorába való lépésnek mondja, épen az ellenkezőt tapasztaljuk. Nálunk a házasság állapotúaknak a büntetettek közti képviselése nemcsak hogy nem mérsékeltebb mint a népesség közti általános képviselésök, hanem tetemesen nagyobb, nagyobb mint Oroszországon kívül bármely európai államban. Ez pedig szintén nem valami ephemer tünemény, hanem állandó, fájdalom nagyon is egyenlő számadatokban nyilatkozó észlelet, úgy, hogy az egyes évek adataiban kevés ingadozás mellett csaknem megdöbbenítő szabályosság mutatkozik, a mi következő összeállításból vehető ki; volt az elítéltek közt:

	öt évi átlagban	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.
nőtlen (hajadon) állapotban	8765 38.41%	8252	9039	8984	8743	8808
nős (férjes)	» 12691 55.70 »	11686	13015	13423	12572	12758
özvegy	» 1322 5.83 »	1038	1417	1435	1277	1467
együtt:	22783	20976	23471	23842	22592	23033

Mig tehát az 1870-diki népszámlálás szerint a magyar birodalmi népességnek 41.30^o/o-a házasság állapotú, az elítélt büntetettek közt 55.70^o/o-ra vagyis az általános populationistikai aránynál 14.40^o/o-al magasabb percentuatióra rüg képviseltetésök; nem szomorú, nem leverő tünemény-e ez? mi haszna van abban Magyarországnak, hogy évi magas esketési arányával meghaladja Európa legtöbb államaít, sőt valamennyit fenlevő házasságainak számarányával, ha a házastársak a büntetettek lajstromait is úgy népesítik, mint Oroszországon kívül sehol másutt; így az 1875-diki adatok fonalán Francia- és Olaszországban 38, Ausztriában 40.7, Poroszországban 41, Belgiumban 42, Nagybritanniában 42.7 és csak Oroszországban 57.3 százalék a házasság állapotú büntetettek számaránya; hol mutatkozik akár Oroszországban, akár nálunk a házasságnak erkölcsidomító

befolyása? nem késztet-e e sajnos észlelet ama következtetésre, hogy valamint ott, úgy nálunk is a minden életnyilvánulásokon annyira uralkodó mezőgazdasági érdekek úgy látszik a házasságkötésnél is inkább irányadók, mint az emberi rendeltetés magasabb ethikai érdekei. Csak egy körülmény látszik némi mentségül szolgálni: hogy nálunk az évi esketéseknél a fiatalabb kor jóval magasabb arányban szerepel, mint bárhol másutt, már pedig az élet tanúsága szerint a fiatalabb korban létrejövő egybekelések nem bírnak oly hathatós és oly tartós befolyással a szenvedélyek fékezésére, mint a higgadtabb korban, kellő megfontolással és a házasság élet ethikai momentumától áthatott öntudattal kötött házasságok; már pedig éppen az indulatok féktelenségéből származó erőszakoskodások képezik nálunk valamint egyáltalán, úgy különösen a házasesetűek büntettségének főjelleget.

Csakugyan, ha a már többször felállított kathgoriák szerint tekintjük az egyes büntetteket, és a házasesetűeknek azokban való részesülését veszszük tekintetbe, nem a vagyon ellenieknél legnagyobb az arányosztalék, a mi pedig a házfentartási gond és családi nyomor által némileg igazolva lenne, hanem inkább a merő erőszakból támadó büntettek körül, mint a közintézkedések elleni merényletek, a súlyos testi sértések eseteiben legjelentékenyebb a szereplésük; ez legjobban kitűnik, ha az egyes büntettesoportok szerint az öt évi átlagban elítélteket szembesítjük a házasesetűekkel, másrészt az előbbieknél arányjuttalékát az utóbbiakéval egybevetjük; így:

	öt évi átlagban elítélteket	közöttük házasság életű	az elítéltek rész. aránya egyáltalán házasság életű- eknél		
			%	%	%
a közintézkedések ellen	3835	2681	70. ₀₀	16. ₈₃	21. ₁₃
az emberi élet »	1428	685	48. ₀₀	6. ₂₈	5. ₄₀
súlyos testi sértések	4522	2418	53. ₄₇	19. ₈₄	19. ₀₅
a vagyon ellen	12487	6601	52. ₈₃	54. ₈₁	52. ₀₁
egyéb büntetés s vétség	511	306	60. ₀₀	2. ₂₄	2. ₄₁
együtt:	22783	12691			

Ebből világosan kitűnik, hogy míg az elítéltek közt egyáltalán véve a házasságállapotúak 55.₇₀⁰/₀-al képviselvék, a közintézkedések elleni büntettek miatt elítéltek közt 70 vagysis

közel 15%-al nagyobb arányban szerepelnek és a súlyos testi sértések miatt elítéltek közt is csak két százalékkal gyöngébb a képviselőik, mint általában véve, sőt még világosabban szem elé állítja e viszonyt a két utolsó fennebbi rovat, mely szerint a házasság állapotúak az egyes büntettescsoportok közül a közintézkedések elleni büntettekénél majd 5%-al magasabb arányban vannak részesítve, mint az elítéltek általában véve, holott a többi csoportoknál ugyanazon arányviszonyban, sőt a vagyon elleni büntettek csoportjánál még több mint egy százalékkal mérsékeltebb arányban szerepelnek. Az egyéb büntett és vétség cím alatti csoportból, a hová az államkötelék ellen, a vallás és közérkölciség elleni büntettek meg becsületsértések és némely vétségek tartoznak, csak a fajtalansági büntettek érdemelnek különös figyelmet, mivel a lehető legnagyobb abnormitás, ha a házasság élet még a fajtalansági büntettek ellen sem szolgál biztos véd gyanánt. Az öt évi átlag szerint nálunk évenként e miatt elítéltetni szokott 161 személy közt átlagban 57, vagyis 35,4%-al házasság állapotú fordulván elő, ez arányviszony legkevesebbé sem mondható természetesnek; és sajátlagos, lehet mondani, meglepő észlelet, hogy a szóban levő quinquennium minden egyes évében éppen 23 nős férfi erőszakos nemi közönség büntette miatt lett elítélve, a mi elég szomorú illusztrációja annak, mennyire nem képesek a kora házasságok a nemi ösztönök még ily vad nyilvánulását sem kellőleg megakadályozni.

Nem kevesebb lehangoló észlelet, hogy a büntettesnők közt is felette magas arányban fordulnak elő a férjezettek, sőt a mennyiben az özvegyállapotúak szintén olyanoknak tekinthetők, kik a házasság élet ethikai befolyása alatt állottak, a nőnem büntettség a családi állapot szempontjából nálunk még jóval sötétebb képen jelentkezik, mint a finemé. Ugyanis a két nem egymás mellé helyezve, következő aránykülönbséget tüntet fel; volt az öt évi átlagban az elítéltek közt:

nőtlen férfi	7866	vagyis	39,24%	hajadon nő	899	vagyis	32,86%
nős	»	11263	»	56,78	»	»	52,19
özvegy	»	918	»	4,38	»	»	14,35
együtt: 20047				2736			

Míg tehát a fibüntettesek 60,76%-a nős vagy özvegy állapotú,

a büntettesnök 67.14%-ja férjes vagy özvegy állapotú, és különösen feltűnő az özvegyasszonyoknak rendkívüli magas részesülési aránya; míg t. i. hazánk nőlakossága közt az özvegyasszonyok 8.7%-al fordulnak elő, az elítélt büntettesnök közt közel 15%-al szerepelnek, vagyis 6—7%-al nagyobb az osztalékuk a büntettek, mint a népesség lajstromán; mi arra mutat, hogy a házasságnak erkölcsidomító kihatása nálunk még a nő irányában sem válik érezhetővé, holott a nők irányában különben mindenütt és pedig oly mérvben tapasztalható az hogy még az özvegyiségre jutott nő is a házasság ethikai befolyása alatt marad, addig nálunk legkevesebbé sem tüntetik fel annak tartós nyomát; a mi még inkább szembe tűnik, ha özvegyeink ebbeli arányosztalékát ama aránykülönbözettel tesszük párhuzamba, mely e tekintetben akár Ausztriában, akár más európai államokban a nőnembeli elítéltek közt észlelhető; ugyanis Ausztriában 8.6—10.0, Franciaországban 9.3, Olaszországban 8.1, Nagybritanniában 7.9, Poroszországban 6.0, sőt Belgiumban csak 3.2 százalék az ebbeli arányosztalék, és megint csak az Oroszbirodalom az, mely a mienknél még magasabb arányt tüntet fel, ott az elítélt büntettesnök közt 17.3 százalékkal jelentkezően az özvegyek.

Ha már maga a házasság nem bír is nálunk oly erkölcs-
 óvó hatályal, mint másutt, legalább várható volna, hogy a
 gyermekekkel megáldott házasságnak lesz ily kihatása, mert a
 család becsületének sértetlen fentartása, az ártatlan gyermek-
 nek megkímélése rendszeren visszariasztó hatást gyakorol a bűn-
 pálya felé közeledő, gyakran meg visszarántó hatást a bűnpályán
 haladó szülőre, de fájdalom, még ez a családra való tekintet
 sem látszik nálunk actívnak lenni, mert az *évenként elítélt bün-
 tettes közt több a családos, mint a nem családos ember*. Nem
 legnagyobb társadalmi visszásság-e ez? Valóban nálunk a köz-
 morál elvei, ugymint az emberiség természetes érzületei mintegy
 fejökre állítva jelentkeznek, pedig ez is nem valami ephemer
 tünemény, hanem az öt évi adatok szerint minden egyes esz-
 tendőben borzasztó számegyenlőségben megújuló számtétele-
 ken sarkaló nagyon is constans jelenség, és a mi legszomorúbb,
 a büntettesnök közt is mind általában, mind viszonylag véve
 több a gyermekkel bíró, mint az a nélküli, sőt arányviszonyuk

még meghaladja a fibüntettesekét. Így az öt év átlaga szerint van az elítéltek közt:

<i>elitelt egyáltalán</i>	<i>fibüntettes</i>	<i>büntettesnő</i>
gyermekkel bíró 11847 vagyis 52.00 ^o / _o	10351 v. 51.63 ^o / _o	1496 vagyis 54.68 ^o / _o
gyermek nélküli 10936 » 48.00 »	9696 » 48.37 »	1240 « 45.32 »
együtt: 22783	20047	2736

Szóról-szóra ismételhetem, mit négy év előtt erre vonatkozólag megjegyeztem, midőn pedig még nem látszott e viszony oly sajnos consequentiával bírni, hogy t. i. szomorú jele az annak, hogy a családi érzület kihaltával a gyermekek sorsáról, a család becsületének épentartásáról való gondoskodásnak öntudata nálunk még a nőben is lassankint elompol; elvész tehát amaz egyedüli mentő deszka, melynek segítségével a büntettek iszapjában fulladozó is még kimenekülhet és visszaadva a társadalomnak, még hasznos tagjává válhatik családjának, nemzetének.

A büntettek egyes csoportjaiban a gyermekkel bíró elítéltekre nézve csaknem ugyanazon arányviszonyokkal találkozni, melyeket a házasesetűekre nézve fennebb kimutattam, a mi e két viszony közti okilagos összefüggésnek egyik természetes szüleménye. Ugyanis az öt évi átlag szerint volt az elítéltek közt:

	<i>házas állapotú</i>	<i>gyermekkel bíró</i>
a közintézkedések ellen	2381 vagyis 21.13 ^o / _o	2550 vagyis 21.62 ^o / _o
az emberi élet »	685 » 5.40 »	647 » 5.46 »
súlyos testi sértés miatt	2418 » 19.05 »	2167 » 18.29 »
a vagyon ellen	6601 » 52.01 »	6218 » 52.49 »
egyébb büntett s vétség	306 » 2.41 »	265 » 2.24 »
	12691	11847

Ausztriában valamint a házas ugy a családós állapotúakra nézve jóval kedvezőbb az arányviszony, mint nálunk, a mi legjobban szembe tűnik, ha az utolsó 1877-diki év adatait egymás mellé állítjuk; ugyanis volt az elítéltek közt és pedig:

	<i>a férj büntettesek közt</i>		<i>a büntettesnők közt</i>	
	házas állapotú	gyermekkel bíró	férjezett	gyermekkel bíró
Magyarországban	55.8 ^o / _o	52.2 ^o / _o	53.2 ^o / _o	56.2 ^o / _o
Ausztriában	42.1 »	36.4 »	40.8 »	38.9 »
	nálunk tehát + 13.7 »	+ 15.8 »	+ 12.4 »	+ 17.3 »

Ebből kitetszik, mennyivel kedvezőtlenebb nálunk e viszony, mint a Lajtán-tul; igaz, hogy ott a házas állapotúak egyáltalán

is a népesség közt csekélyebb arányszázalékkal szerepelnek, mint nálunk, ott t. i. az 1870-diki népszámlálás szerint a házasság állapotban levők 34,5, nálunk ellenben 41,3 százalékát tevé az összes lakosságnak, de még eme közel hét százalékot tevő többletünk mellett is elég szembevetendő az aránykülönbség; különben Ausztriában is a házasság állapotúak képviselése a büntettek közt tetemesen erősebb, mint a népességben egyáltalán, és e számviszony ott is úgy mint nálunk az utolsó években folyton rosszabbodott, mely arányrosszabbodás mind a két államban következő párhuzamból félreismerhetlenül tűnik szembe; így volt:

	Ausztriában				Magyarországban			
	nős férfi	férfizett nő	gyermekkel férfi	biró nő	nős férfi	férfizett nő	gyermekkel férfi	biró nő
1874.	38,3%	36,1%	33,0%	33,9%	56,3%	49,1%	51,8%	52,0%
1875.	41,6 »	39,9 »	35,8 »	36,9 »	56,4 »	55,4 »	51,1 »	56,3 »
1876.	42,3 »	40,0 »	36,1 »	38,4 »	56,0 »	53,3 »	50,9 »	55,6 »
1877.	42,1 »	40,8 »	36,4 »	38,9 »	55,8 »	53,2 »	52,2 »	56,2 »

A közgazdasági hanyatlás, mely 1873 óta a Lajtán-innen is, túl is a társadalmi élet összes köreiből egyaránt érezhető, kétségkívül ez arányrosszabbodásra is kihatással bír, csak hogy e befolyás Ausztriában főleg a vagyon ellen intézett merényleteknél, nálunk inkább az erőszakoskodásból fakadó büntetteknek válik érezhetővé; ez pedig összhangzásban van az osztrák és a magyar bűnvádi állapotok főjellegeré nézve felforgó különbséggel; fejlettebb ipar mellett minden társadalmi megrázkódás nagyobb mérvben növelvén az inséget s nyomort, mint agronom országban, amott a birtágyból, emitt az indulatok féktelenségéből származó büntettség nyer különös tápot és gyarapodást; az egyik és másik tünemény mindenesetre súlyos nehéz időknél sajnos signaturája.

Az elítéltek közt felforgó kereset és foglalkozás szerinti különbség kétségkívül érdekes társadalmi mozzanat, abból a különböző keresetnemeknek, ha nem is a büntettségére egyáltalán, de legalább a büntető cselekvények egyes fajaira való befolyása lévén némileg levezethető, mint hogy egyes büntettek kétségkívül az egyik-másik keresetnemben nagyobb-kisebb inger rejlik és az u. n. »penchant au crime« vagyis a büntettség hajlam az egyik-másik irányban több-kevesebb táplálékot

talál. Mennyiben bírnak valóban az egyes keresetnemek e föltételezett bünefejlesztési hatálylyal, biztosan csak akkor lenne kideríthető, ha az elítéltek közt fenforgó kereseti különbözete-
tek a szabatosan megállapított általános kereseti aránykülönbséggel egybevetve, azoknak összevágó vagy eltérő voltából következtetések volnának levonhatók; már pedig nemcsak hogy az utolsó népszámlálásnak legkevesebbé sem sikerült népünk kereseti ábráját hiven feltüntetni, hanem épen e tekintetben 1870 óta oly változások állottak be, hogy ha e mozzanat akkor még oly pontosan puhatoltatott volna is ki, ma már semmiképen nem felelne meg a valóságnak; pedig ez időközben történt változások, az egyik foglalkozástól a másikra helyt foglalt áttérések teljességgel ki nem mutathatók, úgy, hogy ma nem vagyunk képesek csak megközelítőleg is meghatározni, hogy hányan foglalkoznak nálunk mezőgazdasággal, hányan az ipar- és kereskedéssel, hányan üzik azt önállóan, hányan működnek közre mint segédek, munkások és napszámosok, hány Magyarországon a földbirtokos, hány a tudományos foglalkozású, sőt még azt sem tudjuk biztosan, hogy hány tisztviselő van hazánkban?

Minél szükségesebb egyrészt valamely ország népességében a keresetnemre fenforgó különbségeket és így az összes keresetnemeknek tagosítását pontosan ismerni, számos legislatív és még számosabb administratív feladat csak e tudat mellett levén si keresen megoldható; minél nehezebb másrészt a népszámlálási műveletek eddigi mechanizmusa mellett e tudatot sikerbiztosan közvetíteni, annál közelebb fekszik szükségése annak, hogy a legközelebbi 1880 végén valamint egész Európában, úgy kétségkívül nálunk is megejtendő népszámlálásra, amáris égető kérdéssé vált kellő előkészülés jelen stadiumában a módok és eszközök szakavatottan megvitattassanak, melyek segélyével a cél biztosan lenne elérhető. Vagy el kell találni az utat és módot, mely arra biztosan vezet, vagy le kell mondani arról, hogy e népességi mozzanat népszámlálás útján egyáltalában kideríttessék; töredékes, félszeg és valótlán adatokkal nincs segítve a dolgon! És ha csakugyan nem lehetne népszámlálás útján célzt érni, nehogy annak főfeladata, t. i. az általános népszám kitudása valahogyan kockáztassék, akkor

más utakat kell kijelölni, melyeken ez megfelelőbben valósítható és hazai populationistikánk teréne hézag kipótolható lenne.

Nem birván ennél fogva népünk általános kereseti viszonyairól megbízható adatokkal, az aránykülönbözetet sem vagyok képes kimutatni, mely az egyes foglalkozásoknak egyrészt az általános népesség sorában, másrészt az elítélt büntettek sorában való képviseltetése között nálunk fenforog, és csak annak feltüntetése szorítkozom, hogy a bűnvádi táblázatokban szereplő rovatok fonalán miféle keresetkülönbözetek mutatkoznak magok az elítéltek közt, mely tekintetben is az ötévi időszak egyes éveiben mind az általános, mind a viszonylagos számokra nézve elég összevágó arányegyenlőség mutatkozik; volt t. i. az elítéltek közt:

	az öt év átlaga szerint	1876.	1877.
határozott foglalkozás nélkül	1674 vagy. 7.35%	1459 6.5%	1735 7.6%
napszámos és cseléd	9326 » 40.93 »	9192 40.7 »	9778 42.5 »
ipar-, ker. segéd s gyármunkás	1540 » 6.76 »	1525 6.8 »	1633 7.1 »
földműves	7026 » 30.84 »	7120 31.5 »	6846 29.8 »
iparos, kereskedő, vagy gyáros	1381 » 6.06 »	1507 6.6 »	1350 5.8 »
tudom. s művész. foglalkozású	153 » 0.67 »	191 0.9 »	130 0.5 »
tisztviselő	360 » 1.58 »	366 1.6 »	367 1.6 »
földbirtokos vagy tőkepenzes	72 » 0.42 »	69 0.3 »	57 0.2 »
az előbbi rov. alá nem eső nők vagy családtagok	1251 » 5.49 »	1163 5.1 »	1137 4.9 »
	22783	22592	23033

Legnagyobb arányosztalék tehát a napszámosok és cselédek, valamint a földművesek osztályának jut és hihetőleg hazai népességünk lajstromain is azoknak jut, ha nem is egészen ugyanaz, de nem sokban a mögött maradó számarány, mint a büntettek lajstromán; az ipar, kereskedelmi és gyárüzletben elfoglalt segéd munkások egyenlő számarányban jelentkeznek az önálló iparos, kereskedő és gyárosokkal, (együtt több mint 12%-al); holott a népszámlálás szerint a műipar, kereskedés és személyes szolgálat után élők szintén 12—13%-át képeznék a magyarbirodalmi népességnek. Mindenesetre az, hogy a segédek és munkások, kiknek száma kétségkívül jóval jelentékenyebb, mint a vállalkozóké, s hogy ők nem nagyobb mérvarányban vannak képviselve a büntettek közt mint a munkaadók, az utóbbiak büntettség arányát nagyon sötét színben

tünteti fel. Szintoly mostoha színben jelentkezik a tisztviselőké is, mert az elítélt büntettek közt több mint másfél százalékkal figurálnak, már pedig minden kifejlett bureaucratismusunk mellett lehetetlen, hogy annyi hivatalnokunk legyen, ha mindjárt az állami, megyei, községi és magán szolgálatban levő tisztviselőket együvé vesszük is, hogy a népességnek másfél százalékát tennék, mert akkor tisztviselő-seregünknek legalább is 205860 főre kellene rugnia; holott az 1870-diki népszámlálás az egész magyar birodalomban nem derített ki többet, mint 35540 állami, megyei és községi tisztviselőt; bármint legyen, annyi bizonyos, hogy nálunk évről-évre gyarapodik a büntettes tisztviselők száma, míg a többi keresetneműeknél az egész öt éven át jóformán egyenlő, vagy csak egyformán hullámzó számokkal találkozunk. A tisztviselők rovatában folytonosan emelkedő számviszonyra akadni, így 1873-ban 264 tisztviselő büntett vagy vétség miatt el lett ítélve, 1874-ben már 351, 1875-ben épen 454; a reá következő évben 366, végre 1877-ben 367.

Ez annál szomorúbb, mivel az államérdekek megóvására rendelt organumoknak tömegesebb vétkezése az állam legfőbb érdeke a jogrend föntartása ellen, a kötelességérzet teljes kihasználására, általános erkölcsromlásra mutat; nem lévén egykönnyen valami veszélyesebb, tekintve a közérkölciség megmetyelvezését, mint ha azok segítik elő a büntetességi ragály elterjedését, kik, mint a társadalmi rend törvényes őrei első vonalon hivatvák annak terjedését lehetőleg meggátolni és csirájában elfojtani.

Az öt évi időkor átlaga szerint az évenként bünvádi fenyegetés alá kerülő 360 tisztviselőnek bűnlajstroma a következő: évenként átlag elítéltetett közintézkedések elleni büntett miatt 114 vagyis 31,7%-o, holott az elítéltek közt egyáltalán e büntettesoport csak 16,8%-nyi arányt tüntet fel, jobbára hivatalos hatalommal való visszaélés és megvesztegetés miatt; azonfölül évenként 10—12 tisztviselő még nyilvános erőszakoskodás vagy erőszakos ellenszegülés miatt is kerül fenyegetés alá; a második büntettesoportban t. i. az emberi élet ellen az öt évi átlag 10 elítélt tisztviselőt vagyis 2,8%-ot tüntet fel, többnyire gyilkosság és emberölés eseteit; súlyos testi sértés miatt 21 tisztviselő fenyegettetik meg évenként: a vagyon elleni büntettek miatt pedig 205 tisztviselőt, vagyis az összes elítélt tisztviselők

56,9 %-át éri a büntető törvénykezés karja, jobbra sikkasztás, zsarolás, állveélköltés, csalás, sőt nyílt tolvajlás is képezvén e rovat egyes szomorú tételeit; egyéb büntettek és vétségeknél fogva, mint jelesen hamis eskü, fajtalansági és politikai büntettek miatt évenként 10 hivatalnok vonatik bűnvádi fenytés alá.

A mi a többi keresetneműeknek az egyes büntettesoportok szerinti részesülését illeti, ha a büntetteket a többször említett főkathegoriák szerint soroljuk, az öt évi átlag szerint következő képet nyerünk; elítéltetik évenként:

<i>büntett neve</i>	foglalkozás nélküli		napszamos ipar, ker. és eseléd gyarmunkás		földmives		iparos, keresk. gyáros			
közintézkedések ellen	154	9.2	1173	12.6	247	16.0	1488	21.2	359	26.0
az emberi élet	48	2.9	625	6.7	65	4.3	519	7.4	55	4.0
súlyos testi sértés	169	10.1	1809	19.4	243	15.8	1822	25.9	157	11.4
vagyon ellen	1288	76.9	5592	60.0	944	61.3	3004	42.8	724	52.4
egyéb büntett s vétség	15	0.9	127	1.3	41	2.6	193	2.7	86	6.3
együtt:	1674		9326		1540		7026		1381	

Ebből kitetszik egyrészt a vagyon elleni merényleteknek túlsúlyozása a napszamosok, cselédek, segéd munkások és határozott foglalkozás-nélkülieknél, másrészt a közintézkedések elleni büntettek a földmives osztálynál meg az önálló iparosok és kereskedők körében, végre a súlyos testi sértések és az emberi élet ellen intézett büntettek is leggyakoribbak a földmiveseknél, úgy hogy a három büntettesoportban, melynek főrugója a féktelen indulatosság, földmives osztályunknál 54,5 % -át teszik összes büntettségöknek, míg az elítélteknél egyáltalán véve 43 % -ot esik az említett három csoportra, sőt éppen a mezőgazdák szerepelése a büntettek terén az, mely összes bűnvádi ügyünknek megadja ama már többször említett főjellegét, mely szerint az erőszakoskodásból származó törvényszegések nálunk jóval túlnyomóbbak, mint a legtöbb európai államban. Hogy a földbirtokos és tőkepénzesek czíme alatt bűnvádi kimutatásainkban szereplő elítéltek csaknem ugyanazon arányviszonyokat tüntetik fel mint a földmivesek, erős percentuatióval a merő erőszakoskodásból fakadó büntettek nézve: nyilván onnan magyarázható, hogy a jobbra mezőgazdasággal foglalkozó kisebb birtokosok képezik e rovatnak főjutalékját. Hogy végre a tudományos vagy művészeti foglalkozásúak bűnlajstromá-

ban a vagyon elleni büntettek 66⁰/₀-al regisztrálják, nagyobb számaránnyal tehát, mint bármely más határozott keresetneműeknél, ama szomorú észleletnek tulajdonítható, hogy sikasztás, csalás, okmányhamisítás és vétkes bukás eseteihez nem csekély contingens állittatik ki azok részéről, kik tudományos vagy művészeti foglalkozásukat ily ferde irányban vélik értékesíthetni a társadalom és közmorál rovására, és még szomorúbb, hogy azoknak nem csekély töredéke egyenesen tolvajság miatt marasztaltatik el, átlag évenként **18**; hogy végre ama rovatú egyének, kik mint a bizonyos keresetnem alá foglaltakhoz nem tartozó nők és családtagok vannak kimutatva, a büntettség általános jellemzésével összehangzó jelleget tüntetnek fel: a dolog természetében fekszik és további magyarázást nem igényel.

A keresetnemenél jóval döntőbb és határozottabb befolyással bír a büntettségre a *képzettségi fok*. Azon szerencsétlen polgárok, kik nélkülözve az oktatás és ezzel karöltve járó nevelés malasztját, nélkülözve ama biztos iránytűt, mely az embert átkalauzolja az élet viharain, kellő értelmiség hiányánál fogva megszorítva keresetforrásaikban, kiteve a nyomor csábjainak, természetesen sűrűbben népesítik a büntettek sorait, mint a helyes nevelés és oktatás útján biztosabb alapra szert tett polgárok; azonfölül hiányzik bennök a szellemi képzettséggel önként ébredő vallásos érzület, s ennél fogva sem a lelkiismereti suggallatokban, sem az eleven hit vigaszában nem lelik a kívánt lelki erőt bátor megküzdésre az élet viszályaival.

Mindenütt, még a legelőhaladottabb országokban is az egészen oktatlanok a bűnvádi lajstromokon magasabb számaránnyal jelentkeznek, mint bármily más társadalmi mozzanatnál; de ez a számarány azon mértékben mérséklődik, a mint a közoktatás ügye valamely országban helyesebb szervezettel nyer, a mint a népoktatás nagyobb tért foglal a népesség összes rétegeiben. Az analphabetiknek az elítéltek közti számaránya tehát némileg mérve a népoktatási állapotoknak, jelesen ezen számaránynak folytonos apadása biztos jelzője a népnevelési ügy fokozatos javulásának, még az elvetemedett pol-

gártársak sorában is a közoktatásnak szélesebb körben való elterjedése mutatkoztván.

E számaránynak javulása azonban nem tarthat lépést az oktatásreformok haladásával, mert bizonyos idő kell arra, hogy a reformnak üdvös haladása a gyakorlati életben egyáltalán, de különösen az elítéltek sorában érezhetővé váljék. A népoktatás körüli legislatív és kormánybeli törekvések ennél fogva ez uton csak oly időszak lefolytával bírálhatók meg helyesen, mely elég arra, hogy a társadalmi élet különböző terlein activ szerepet vivők az újabb szervezkedés alatt felnőtt nemzedékből kikerülteknek tekintethessenek. Nálunk tehát, hol csak az 1868: 38. törvényzcikkkel vette kezdetét a népoktatás körüli legislatio és még csak a reá következő évben a kormánybeli gondoskodás, az 1873 — 77-ig terjedő bűnvádi kimutatásokból alig lehet még felismerni e gondozásnak üdvös hatását, annál kevesebbé, miután, mint fennebb kimutatva lett, a fiatalabb vagyis a 20 éven aluli kor bűnvádi lajstromaikon mérsékeltabb arányban van képviselve, tehát eddigelé azoknak még csekélyebb száma kerülhetett a büntető bíróság elé, kik már az újabb népoktatási intézkedések uralma alatt nőttek nagyra.

Mindamellett némi fokozatos arányjavulás mégis mutakozhatnék legalább a legutolsó 1877-dik évben, midőn a törvényhozásnak e tekintetbeli intézkedése óta mégis 8 egész 9 év lepördült; pedig fájdalom, épen ez utolsó évben nemcsak hogy nem mérsékeltabb a teljesen oktatlan elítélteknek számaránya, mint az öt évi átlag szerint, hanem még valamivel nagyobb és mindenesetre szembetűnően magasabb, mint akár Ausztriában, akár Európa legtöbb államaiban; így az elítéltek között:

	<i>az öt évi átlag szerint</i>		<i>1877-ben</i>	
olvasni, írni nem tudott	12980	vagyis 56.96%	13237	vagyis 57.41%
csak olvasni	» 1193	» 5.24 »	1193	» 5.18 »
olvasni és írni	» 8332	» 36.58 »	8314	» 36.09 »
magasabb műveltséggel birt	278	» 1.22 »	289	» 1.26 »
együtt:	22783		23033	

Ebben tehát szintén inkább meglepő, mondhatni aggasztó számenytlőség, mint jobbra való fordulás mutatkozik. E téren te-

hát még vajmi kevés eredménye látszik, a népoktatás körül nálunk az utóbbi időben kétségkívül mutatkozó általános ügybuzgalomnak, és mennyiben kedvezőbb e viszony most, mint volt a népoktatás körüli reformok kezdeményezése előtt, bajos meghatározni, miután az akkori időből való adatok nagyon töredékesek; ha azoknak hitelt lehet adni, akkor az 1867—71-iki időkör átlagához mérve, midőn 61°/_o-a az elítélteknek nem tudott olvasni, írni, újabban csakugyan 3—4°/_o-al kevesebb analphabeti lenne; mindenesetre azoknak még jelenleg is jelentékeny számaránya hatalmas intés a népoktatás terén való még fokozottabb tevékenység kifejtésére.

Sajátságos jelenség, hogy az egyes büntettségosztályokra nézve nálunk nem a teljesen oktatlanok sorában mutatkozik a legkedvezőtlenebb arányviszony, hanem inkább az írás-olvasástudók részéről, sőt még visszásabb modorban a magasabb műveltségűek körében, a mi bűnvádi viszonyaink főjellemvonásának, t. i. az indulatosság jellegnek természetes következménye; így elítéltetett az öt év átlaga szerint:

<i>a büntett neme:</i>	általában	inalphabeti	csak olv. tudó	írni és olv. tudó	magasabb képzettségű
közintézkedések ellen	16.8 ^o / _o	14.8 ^o / _o	17.2 ^o / _o	20.0 ^o / _o	18.7 ^o / _o
emberi élet »	6.3 »	6.2 »	8.6 »	5.9 »	2.2 »
súlyos testi sértés miatt	19.9 »	19.7 »	22.7 »	20.0 »	5.8 »
vagyon ellen	54.8 »	57.5 »	48.9 »	50.9 »	69.0 »
egyéb büntett v. vétség	2.2 »	1.8 »	2.6 »	3.2 »	4.3 »

Az utolsó rovat csaknem teljesen összevágó arányegyenlőséget tüntet fel a tudományos vagy művészeti foglalkozásúak másutt érintett számarányával, a mi a dolog természetében fekszik, épen ez osztályúak magasabb műveltséggel, helyesebben sokszor alacsonyabb műveltséggel bírván.

Más európai államokhoz mérve a mi arányviszonyunk elég kedvezőtlen színben tűnik fel, így az 1875. évi adatok fonalán volt az elítéltek közt egészen oktatlan és pedig Franciaországban 32.0, Nagybritanniában 33.1, Belgiumban 37.2, Poroszországban 49.6^o/_o-al; ellenben Olaszországban 70, sőt az Oroszbirodalomban épen 71.7^o/_o-al. — Ausztriában szintén jóval kedvezőbb arányviszonnyal találkozunk ugyan, de Ausztria sem dicsekedhetik folytonos, évről-évre egyaránt mutatkozó arányjavulással, így 1874-ben 45.4^o/_o-a az elítélteknek analphabeti

volt, 1875-ben ellenben 51.₆, 1876-ban 49.₅ és 1877-ben 46.₇%, holott ama nyugateurópai államokban, melyekben a népoktatás ujabban különös törvényhozási és közigazgatási gondozás kiváló tárgyát képezi, fokozatos javulás állandóan észlelhető, így például Franciaországban az arány 1878-tól kezdve egész 1875-ig 44 százalékról fokozatosan 32 százalékra szállt alá, és hason arányjavulás észlelhető Angliában, hol csakis 1840 óta tartozik a népoktatásügy a legislatio és kormánybeli intézkedések ügyköréhez, de hol ez időtől fogva az ebbeli gondoskodás oly óriási mérvben fejlődött, hogy míg 1842-ben az összes népiskolai állambudget csak 319000 frtot tett, 1877-ben már több mint 21 millió forint szerepel e czímen csupán Angol és Skótország budgetjében, de szaporodtak is a népiskolák, Irhonon kívül 2163-ról 1850-ben, 17787-re 1876-ban!

Hozzájárul, hogy Ausztria kedvezőbb arányviszonyát csakis a német örökös tartományoknak, meg Cseh-Morva-Sziléziának köszönheti, míg Karantánban 61, Isztriában 66—70, Krainában 73, Galiciában 87—88, Bukovinában 96—97, sőt Dalmáciában 97—98%-a az elítélt büntetetteknek egészen oktatlanokból áll.

Sajnos, hogy hivatalos kimutatásainkban az értelmiség rovatai nincsenek a két nem szerint felosztva, mert igen érdekes lenne megtudni, mily aránykülönbség létezik e tekintetben nálunk a nőnem javára vagy rovására; hihetőleg magasabb lesz a büntetett nők közt a teljesen oktatlanok száma, mint a fibüntetettek közt, legalább másutt, jelesen Ausztriában a nőnemnél ez arány valamivel kedvezőbb, mint a finemnél, amazok közt 51%-al szerepelvén az olvasás és íráshoz nem értők; és tekintve az összes népességet, nálunk is az 1870-diki népszámlálás eredménye szerint több a női lakosság közt ki nem tud olvasni-írni, mint a filakók közt; amazoknál a magyar szent korona területén 62.₅, emezeknél 53.₆%-al jelenkezően az inalphabetik számviszonya.

Az elítéltek közti *valláskülönbség* korántsem bir oly jelentőséggel, mint az értelmiség fokán fenforgó különbözet, mivel magának a confessionális momentumnak nincs közvetlen befolyása a büntettségre általán véve, a mi nemcsak a dolog természetében fekszik, hanem bűnvádi statisztikánkban nyer

kétségtelen kifejezést, az egyes hitfelekezetű büntetteseknek az összes elítéltek sorában kijutó arányosztaléka csaknem teljes összhangzásban levén a confessionalis térképünkön reájok eső arányviszonnyal; mindamellett e mozzanat is bir némi fontossággal, egyrészt mivel népességünk vallásfelekezeti különbsége ama kevés társadalmi mozzanatoknak egyike, a melynek létszámát a legutóbbi évekig biztosan tudjuk meghatározni, anyakönyveink az egyes hitközségek által vezetettvén, az évi születéseknek szemben a halálesetekkel évenként mutatkozó többletéből vagy hiánylatából a hitsorsosok számnövekvése vagy apadása pontosabban megállapítható, mint bármely más népességi viszony: másrészt a nemzetiségek nálunk jobbára bizonyos hitvalláshoz szítván, ez úton az egyes nemzetiségeknek a büntettségben való részesülése legalább megközelítőleg deríthető ki, erre különben minden egyéb támpont hiányozván. Hozzájárul, hogy ha mindjárt a valláskülönbség nem hat is ki akár növesztőleg, akár apasztólag magára a büntettségre, mégis tekintve az egyes büntettescsoportokat, a különböző hitfelekezetűek közt kétségtelenül mutatkozik és pedig állandó, a szóban levő quinquennium minden egyes évben'elég egyformán nyilvánuló különbség; a mi azonban szintén nem vallásbeli, hanem nemzetiségi momentumnak tekintendő, az egyes népfajokban rejlő és legkevesebbé sem egyenlő irányú büntettség-i hajlam magyarázván a különböző hitfelekezeteknek az egyes büntettkategóriák szerint váltakozó arányszázalékát.

Hogy az öt évi időkör átlaga és az egyes évek számviszonyai közt kevés eltérés létezik, következő összeállításból tűnik ki; volt az elítéltek közt:

	<i>az öt évi átlagban</i>		<i>1877-ben</i>	
római katolikus	9788	42.96 ⁰ / ₀	10244	vagyis 44.47 ⁰ / ₀
görög »	2697	11.84 »	2708	» 11.76 »
görög keleti	3381	14.84 »	3402	» 14.77 »
ágostai hitvallású	1506	6.61 »	1540	» 6.68 »
helvét »	4072	17.88 »	3791	» 16.46 »
unitarius »	97	0.42 »	84	» 0.37 »
izraelita »	1228	5.39 »	1261	» 5.48 »
egyéb vallású	14	0.06 »	3	» 0.01 »
együtt:	22783		23033	

Mennyiben vágnak össze e büntettség-arányok a magyarországi lakosság általános confessionális arányzatával, mennyiben térnek el egymástól, legvilágosabban akkor ismerhető fel, ha az utolsó 1877-diki év adatait a magyarországi népességnek az 1876. végére kipuhított hitfelekezeti viszonylagos számaival vetjük egybe; számított pedig

	Magyarországban 1876. végén illetőleg 1877. elején	eliteltetett 1877. folyamában
római katolikus	6,374737 vagyis 46. ⁶² %	10244 vagyis 44. ⁴⁷ %
görög »	1,543206 » 11. ²⁹ »	2708 » 11. ⁷⁶ »
görög-keleti	1,981714 » 14. ⁵⁰ »	3402 » 14. ⁷⁷ »
ágostai hitvallású	1,110425 » 8. ¹² »	1540 » 6. ⁶⁸ »
helvét »	2,000091 » 14. ⁶³ »	3791 » 16. ⁴⁶ »
unitárius »	55293 » 0. ⁴⁰ »	84 » 0. ³⁷ »
mózes vallású	602207 » 4. ⁴¹ »	1261 » 5. ⁴⁸ »
egyéb	2951 » 0. ⁶² »	3 » 0. ⁰¹ »
Összesen :	13,670624	23033

A görög katolika és görög keleti egyház hívei tehát, valamint az unitáriusok teljesen egyenlő arányban, a római katolikusok és ágostaiak majd két százalékkal mérsékeltebb, a helvét és mózes vallásúak végre valamivel magasabb (egy egész két százalékkal nagyobb) arányban szerepelnek a büntetettek közt, mint hazánk népe közt egyáltalán véle.

Csakugyan, ha az 1877-ben elítelt büntetéseket confessionális szempontból viszonyítjuk hasonvallású népességünk ugyanazon év elején talált létszámához, az unitáriusok és egyéb vallásúaktól eltekintve, melyek kisebb számuknál fogva nem lehetnek mérvadók, aránylag legkevesebb büntettes fordul elő az ágostai hitvallásúak és a római katolikusok közt, legtöbb ellenben a helvét hitvallásúak és az izraeliták közt; pedig az utóbbiaknál előbb kedvezőbb viszony látszott fenforogni, nyilván mert nem álltak rendelkezésre az utóbbi időkre és egész Magyarországra (a belevont határőrvidékkel együtt) vonatkozó népszámi adatok, most pedig azoknak birtokában vagyunk; már pedig ha az 1877-dik év elején mutatkozó létszámot vesszük alapul, és ahhoz mérjük amaz év folyamában elítélteket, lehető biztos eredményre jutunk, ez úton pedig csakugyan amaz eredményre jutunk, hogy valamennyi vallásfelekezetiek közt viszonylag legtöbb büntettes kerül ki a mőzeshitűek sorából; így esik 1877-ben:

ágostai hitvallásúak közt 721 lélekre egy hasonvallású elitelt				
római katolikusok	»	622	»	»
görög	»	570	»	»
görög keletiek	»	564	»	»
helvét hitvallásúak	»	527	»	»
mózes vallásúak	»	478	»	»
valláskülönbség nélkül	»	594	»	általán egy elitelt.

Szembetűnőbbek az aránykülönbsétek az egyes felekezetbeliek közt, ha büntető cselekvőségek ama büntettesoporzatok szerint vétetik figyelembe, melyeket már felhasználunk, t. i. az évi átlagban eliteltetik évenként:

<i>büntett neme</i>	római katolikus	görög katolikus	görög keleti	ágostai hitvallású	
közintézkedések ellen	1821 18.6 ^o / _o	337 12.5 ^o / _o	377 11.2 ^o / _o	313 20.8 ^o / _o	
az eberi élet »	621 6.3 »	166 6.2 »	259 7.6 »	94 6.2 »	
súlyos testi sértés miatt	1873 19.1 »	578 21.4 »	667 19.7 »	306 20.4 »	
vagyon ellen	5283 54.0 »	1566 58.3 »	1973 58.4 »	756 50.2 »	
egyéb büntett s vétség	190 2.0 »	50 1.9 »	105 3.1 »	37 2.4 »	
együtt:	9788	2697	3381	1506	
	helvét hitvallású	unitárius	mózes vallású	egyéb vallású	az elitáltak közül általán
	694 17.1 ^o / _o	7 285 23.2 ^o / _o	1	16.8 ^o / _o	
	266 6.5 »	6 15 1.2 »	1	6.3 »	
	990 24.3 »	30 76 6.2 »	2	19.9 »	
	2043 50.2 »	53 804 65.4 »	9	54.8 »	
	79 1.9 »	1 48 4.0 »	1	2.1 »	
	4072	97 1228	14		

Szemben az általános arányosztalékkal, a közintézkedések elleni büntettek csoportjánál csak a két görög egyház híveinél találkozunk az átlagnál mérsékeltebb, a többieknél emeltebb arányviszonnyal, legnagyobb az az ágostaiaknál és a zsidóknál, különösen bírói zártörés és bünelősegítés esetében, mindkét nemű büntett egyáltalán nálunk felettte szapora, olyannyira, hogy például 1876-ban 995, sőt 1877-ben 1227 személy bírói zártörés és 1081, illetőleg 1107 személy bünelősegítés miatt vonatott bűnvádi fenytés alá. Az emberi élet ellen irányzott merényletek, valamint súlyos testi sértések rovatában az általános vagy valláskülönbség nélküli arányosztalék 26.2^o/_o, ehhez hasonló arány van a róm. katolikusok és ágostaiak bűnlajstromában, míg az a két görög egyház híveiben 27.6, a reformátusokéban pedig épen 30.8^o/_o-ra emel-

kedik; már pedig a reformált egyház, ha nem kizárólag, de túlnyomólag a magyar ajkúakból szedi jutalékát és így a közéletben ama tapasztalás, hogy a magyar nemzetiségben a hevesebb vér szülte indulatosság és erőszakoskodásra kész hajlam nagyobb mérvben van meg, mint a társnemzetek bármelyikében bünvádi adatainkban leli szomorú igazolását, minek még szö-lőbb bizonyítéka az, hogy az unitáriusok, kik kizárólag magyarok, illetőleg székelyek, aránylag még nagyobb percentuatiót mutatnak, az öt évi átlag szerint évenként elítéltetni szokott 97 unitárius közül 36 az emberi élet vagy testi épség ellen irányuló merénylet miatt kerülvén büntető ítélet alá, a mi több mint 37°/_o; ellenben a zsidó büntettek közt a súlyos bűnme-rényletek szerény arányviszonnyal jelentkeznek (7.4^o/_o), holott megfordítva a vagyoni elleni büntettek rovatában nekik jut ki az oroszlánrész, míg e büntettesoportra általán, t. i. a vallás-különbségre való tekintet nélkül 54.8^o/_o esik, a hébervallású büntettekénél ezen arányviszony 65.4^o/_o-ra emelkedik, tolvaj-láson kívül különösen csalás, váltó- és egyéb okmányhamisítás, meg hamis és vétkes bukás esetei képezvén bűnlajstromaik főrovatát, úgy hogy ez utóbb nevezett büntett miatt 1876-ban elítélt 1664 büntettes közt 395 és az 1877-ben e miatt elítélt 1473 közt 345, tehát csaknem egynegyed része Mózes vallást követő volt. Az átlagnál nagyobb a percentuatio még a két görög egyház hívei sorából kikerülő büntettek közt (58°/_o), míg a róm. katolikus hitű büntettek ebbeli arány-viszonya valamivel mérsékeltebb, és még mérsékeltebb a két evangélikus hitű büntettek közt, mi teljes összhangzásban áll amaz észlelettel, hogy hazánk bünvádi statisztikájában, mint már másutt említve lett, a vagyoni elleni büntettek nem visz-nek oly túlnyomó szerepet, mint másutt, és a mi másrészt meg-fejthetővé teszi, hogy miért jelenkeznek a büntettek közt ná-lunk az egészen vagyontalanok jóval szerényebb arányban, mint másutt, a mi a vagyoni állapotnak a büntetességre való befo-lyásának tárgyalására vezet.

A *vagyoni állapotot* illetőleg, mely valamint leggyak-rabban egyik főforrása a bűnös cselekvényeknek, úgy másrészt némikép tükre a közvagyonosodási állapotoknak, Magyaror-szág bünvádi statisztikájából ama sajátlagos tünemény áll

elő, hogy a vagyonosabb néposztály az elítélt büntettek közt jóval magasabb arányban van képviselve, mint akár Ausztriában, akár más államokban. Midőn úton-útfélen azt hangoztatják, hogy Magyarország népe szegény, különösen szemben a társállam lakosságával, midőn nemcsak hírlapjaink és a közvélemény, de még a köztapasztalás is az általános élszegényedést találják népünk összes rétegeiben, akkor elítélt büntetteink egy jó harmada nem a szegénysorsúak közül, sőt 7 százalékban egyenesen a vagyonos osztályból kerül ki.

Azt kellene gyanítanunk, hogy a mi bíróságaink más fogalmat kötnek össze a különben is nagyon relatív értelmű vagyonossággal, de akkor alig volna képzelhető oly meglehetősen egyformaság az egyes évek adataiban, a minő a szóban levő öt évi időközben csakugyan mutatkozik. E sajátzerű jelenségnek nyitját két körülményben találjuk, egyrészt a közvagyon nálunk agronom létünknel fogva egyáltalán jobban el van oszolva, mint fejlettebb közigazdasági fokra emelkedett államokban, nem is mutatkoznak a túl felhalmozott gazdagság és teljes nyomor közt másutt tapasztalható végletek, azonfölül szerényebb életigények a vagyonosság fogalmát is szerényebb keretbe foglalják; másrészt büntetőügyi viszonyaink általános jellemzése e tekintetben is megadja a magyarázást, nálunk, mint már ismételve megjegyezve lett, a merő indulatosságból származó és így a vagyoni állapottal semmi összefüggésben nem levő bűnös cselekvények nagyobb mérvben fordulván elő, mint másutt, nem annyira a nyomor, az inség, mint inkább népünk véralkotásában rejlő okok jelentkeznek, mint az elkövetett büntettek főrugói.

Volt az elítéltek közt:

	<i>öt év átlaga szerint</i>		<i>1876.</i>	<i>1877.</i>		
vagyontalan	15135	vagyis 66. ₄₃ ^o / _o	15144	67. ₃₃ ^o / _o	15576	67. ₆₃ ^o / _o
némi vagyonnal	6035	» 26. ₄₉ »	6051	27. ₃₂ »	5932	25. ₇₈ »
vagyonos	1613	» ^m 7. ₀₈ »	1397	5. ₇₄ »	1525	6. ₆₂ »
együtt:	22783		22592		23033	

Hogy pedig a nem minden vagyon nélküli és a vagyonos nép osztályainak büntettségé csakugyan az önkénykedés és nyers erőszakoskodási hajlamban leli főforrását, következő összeállításból világlik ki; az öt évi átlagban elítéltetett nálunk:

	vagyontalan	némi vagyonnal bíró	vagyonos	vagyonra való tek. nélk. áltában
közintézked. ell. büntett miatt	1973 13.1%	1415 23.5%	447 27.7%	16.2
az emberi élet ellen	948 6.2 »	379 6.3 »	101 6.3 »	6.3
súlyos testi sértés-féle	2816 18.6 »	1347 22.4 »	359 22.3 »	19.9
vagyon elleni büntett	9120 60.3 »	2721 44.9 »	646 40.0 »	54.8
egyéb büntett vagy vétség	278 1.8 »	173 2.9 »	60 3.7 »	2.2
együtt:	15135	6035	1613	

Míg tehát nálunk ez átlag szerint a büntettek egyáltalán 54.8%-ban a vagyon ellen intézett és 45.2%-al egyéb büntett miatt ítéltetnek el, a szegény sorsúak közt az előbbieket 60.3%-kal, az utóbbiakat 39.7%-al, a némi vagyonnal ellátott büntettek közt 44.9, illetőleg 55.1%-al, a vagyonosok közt végre a vagyon elleni büntettek 40 és a többiek 60%-al szerepelnek; de ez arány még elég szomorú, mert valóban megdöbbentő észlelet, hogy nálunk évenként 646 oly személy vonatlik fenytő ítélet alá és pedig birvágyból származó és másnak vagyona ellen intézett merénylet miatt, ki nemcsak hogy nyomor és inség által nem lehetett ösztönözve efféle bűnös cselekvényre, hanem inkább vagyoni állásában találhatott volna hatályos erkölcsi védelmet akármi nemű és című, de kivált a vagyonbiztosság ellen irányzó büntettek ellen; és szintoly szomorú, hogy a többi 967 vagyonos, ki az évi átlag szerint az elítéltek közt szerepel, hol a közintézkedések ellen tör, melyekben pedig leginkább saját vagyonának oltalmára célzó intézményt kellene tisztelnie, hol az emberi élet ellen tör, közülök évenként nem kevesebb mint 460 érezvén a Nemesis karját gyilkosság, emberölés, súlyos testi sértések és effélék miatt, sőt ha a némi vagyonnal bírókat a vagyonosokkal egy rovat alá vonjuk és szembesítjük az egészen vagyontalanokkal, akkor az emberi élet és a testi épség ellen elkövetett büntettek miatt évi átlagban elítéltetni szokott 5950 személy közül 2186 (vagyis közel 37%) nem minden vagyon nélküli, a közintézkedések elleni büntettek miatt átlagban elítéltetni szokott 3835 személy közül 1862 (vagyis 48.5%) tartozik ama néposztályhoz, mely nem egészen ügyefogyott, sőt még a vagyon elleni merényletek miatt évenként fenytés alá kerülő 12487 büntettes közt 3367 (vagyis 27%) oly egyén számittatik, kik hol mint vagyonosok, hol legalább mint olyanok szerepelnek bűnvádi hivata-

los kimutatásainkban, kik kevés vagyonnal bírnak, vajjon ez utóbbiak másutt nem szerepelnének-e az egész vagyontalanok sorában, nehéz meghatározni, hiányozván minden tájékozási támpont a mérv iránt, melyet bíróságaink e tekintetben használnak; de feltéve is, hogy azok külföldön nagyobb részben valószínűs szegényeknek tekintetnének, bíróságainknak a vagyonosság körüli felfogása aligha fog tetemesen eltérni a nálunk e tekintetben uralkodó általános nézetektől és a kit eljáró bíróink nem tartanak egészen vagyontalannak, az a közönséges életben sem fog nálunk a szó szoros értelmében szegénynek tekinteni, és így legalább hazánk közgazdasági viszonyai közt nem fog olyannak vétethetni, kinél merőben szegénységében kellene keresnünk büntettségének, ha nem is egyedüli, de legalább főforrását. Ily föltételezés mellett pedig kétségkívül figyelemre méltó jelenség, hogy nálunk csak kétharmada az elítélteknek vagyontalan, egyharmada ellenben hol kevés vagyonnal bír, hol kisebb-nagyobb gazdagságra szert tett egyén, míg Ausztriában 1874 és 1875-ben csak 12.3%-al, 1876-ban 11.9 és 1877-ben 11.2%-al jelentkeznek a némi vagyonnal bíró és vagyonos elítélt büntetettek.

Igazságügyi kimutatásainkban az elítélt büntetettek *illetősége* is feltüntetve találhatik, de minthogy ahhoz különös társadalmi vagy tudományos érdek nem fűződik, e mozzanat legfeljebb csak administratív és nemzetközjogi szempontból bírván némi jelentőséggel, minthogy továbbá az elítéltek legnagyobb része a magyar államterület polgárai és csak mérsekelt arányban akár az osztrák örökös tartományokból, akár külföldről valók, elég itt e viszonyt egyszerűen amaz eredmény szerint bemutatni, mely a szóban levő öt évi időköz átlagában mutatkozik, annál is inkább, mivel e viszonyra nézve is az egyes években felette csekély eltérések észlelhetők, mind-egyikben az átlagos arány jutván határozott kifejezésre; volt pedig az öt évi átlag szerint az elítéltek közt:

belföldi	22497	vagyis	98.74%
osztrák tartományokból	231	»	1.01 »
külföldi	55	»	0.25 »

együtt: 22783

Az elítélt büntetettek *előélete* nagy jelentőségű momen-

tum, nevezetesen a büntettismétlések vagyis a *visszaesések* statisztikája felette tanulságos anyagot szolgáltat, nemcsak a közérkölciség, hanem különösen a társadalmi érdekek és az igazságügyi szervezet szempontjából. A visszaesések számarányában egyfelől a büntettségre való általános hajlam, az elítélteknek megrögzöttsége, és így a gonosz merényletek végrehajtásában szerzett különös gyakorlottságuk azzal pedig nagyobb társadalmi veszélyességök, másfelől az alkalmazott büntetéseknek gyógyhatálya, sőt az egész bünfenyítő eljárásnak a büntettek javítására való kihatása többet-kevesebbet tükröződik vissza.

Ezt közelebb megvizsgálni nálunk annál szükségesebb, mert mint másutt megmutatva lett, bíróságaink a büntettek megítélésében nem mindig alkalmazzák a szigor ama mérvét, mely a fenyítés alá vont törvényszegés súlyos volta szerint igazoltnak látszhatnék; vajjon pedig ez enyhébb birói eljárás csakugyan ingerül szolgál-e ugyanama vagy egyéb büntettek elkövetésére: leginkább a visszaesések növekedő számviszonyából deríthető ki.

E tekintetben az öt évi időköz egyes éveiben szintén elég constans arányviszony mutatkozik ugyan, mindamellett épen azoknak száma mutat különös növekvési hajlamot, kik hasonnemű büntett miatt már előbb bűnhődtek, jöllehet e körülmény inkább a szóban levő quinquenniumot megelőző időszakban helyet foglalt büntető törvénykezés eredményeül jelenkezvén, nem szolgálhat támpontul mostani bírósági eljárásunk megítélésére, mely csakis egy későbbi időszak adataiban fog kifejezésre jutni. Így az elítéltek közt

az öt évi átlagban 1877-ben

büntetve soha sem volt	16558 72.68%	16565 71.94%
kihágás miatt büntetve volt	2196 9.64 »	2415 10.42 »
hasonnemű büntett miatt »	2725 11.96 »	2837 12.31 »
másnemű » » »	1304 5.72 »	1216 5.27 »
együtt:	22783	23033

A büntettismétlések tehát az öt évi átlag szerint 17.68 %-al jelentkeznek, mely arány az 1877-diki év adataiban is egyformán jut kifejezésre, ez évben is az elítéltek közt 17.58 %-al találkozáván, kik hason vagy másnemű büntett miatt már egy-

szer megfenyítve voltak ; hogy pedig épen azoknak száma növekedő arányt mutat, kik hason bűntett miatt már egyszer vagy ismételve lakoltak, következő összeállításból tűnik ki; hasonnemű bűntett miatt már egyszer vagy ismételve bűnhődött, az egyes években elítéltek közt volt, és pedig

	az elítéltek általános száma	köztük ugyanazon bűntett miatt már bűnhődött	arányviszony
1873.	20976	2362	11.26 ⁰ / ₁₀₀
1874.	23471	2939	12.52 »
1875.	23842	2871	12.04 »
1876.	22592	2616	11.58 »
1877.	23033	2837	12.31 »
átlagban	22783	átlagban 2725	átlag 11.96 »

Kétségkívül tehát, hogy ugyanegy bűntett elkövetésénél mutatkozik az ismétléseknek határozott irányú gyarapodása, már pedig épen e körülményben nyilatkozik leginkább a korábbi büntetésnek, mint gyógyszerköznek hatálytalansága.— Különbem nem szabad szem elől téveszteni, hogy legnagyobb része a visszaesőknek a vagyon ellen intézett büntettek miatt elítéltek sorában található, a bírvágyból származó bűnös cselekvények, mint jelesen lopás, csalás, okmányhamisítás és egyéb e kategóriába eső bűnmerényletek köztapasztalás szerint leg hamarább az illetőknek másod természetévé válván, ugy, hogy a szokásos tolvajok, rablók, okmányhamisítók stb. mindenütt jelentékeny számarányban szerepelnek az elítéltek lajstromán. De ha e körülmény tekintetbe is veendő és elismerendő, hogy azoknak nagyobb számából legkevesebbé sem lehet bíróságaink enyhébb eljárásának növesztő befolyására következtetni, másrészt ama körülmény, hogy a közintézkedések ellen irányzott merényletek, de kivált a súlyos testi sértések csoportjában az ismétlések nálunk jelentékeny nagy számmal előfordulnak, méltán arra enged következtetni, hogy bíróságaink ez irányban való enyhébb felfogása mégis csak van némi vonatkozással ez észleletre; így a bűntettkategoriaiák szerint az öt évi átlagban:

a közintézked. ell. bűntett miatt elítélt	3835	közt volt	183	vagy, 4.7 ⁰ / ₁₀₀ -al
az emberi élet » » »	1428	» » »	29	» 2.0 »
súlyos testi sértés-féle » » »	4522	» » »	318	» 7.0 »
vagyon elleni » » »	12487	» » »	2184	» 17.5 »
egyéb bűntett vagy vétség » » »	511	» » »	11	» 2.1 »
együtt: 22783				2725 11.96 ⁰ / ₁₀₀

Nemi különbségre nézve nálunk a visszaesések statisztikája nem igazolja *Oettingen* ama megjegyzését, hogy a bűnpályára lépő nőnél a büntettség hamarabb válik szokássá, és hogy a nőnemenl e tekintetben nagyobb tenuitás mutatkozik, mint a fibüntetteseknél; nálunk leginkább csak az ugyanegy büntett miatt elítéltek közt a nőnem közel ugyanaz arányban szerepel mint a férfinem, nyilván mert a tolvajnök csakugyan hason vagy nem sokkal csekélyebb fogékonytságot tanúsítanak visszaesésre, mint a finembeli tolvajok, de minden más tekintetben kedvezőbb aványviszonyban vannak; így az öt évi átlag szerint az elítéltek közt

	<i>a finemből</i>	<i>a nőnemből</i>
soha büntetve nem volt	14436 vagyis 72. _{.01} ⁰ / ₉	2122 vagyis 77. _{.56} ⁰ / ₀
kihágás miatt büntetve volt	1985 » 9. _{.90} »	211 » 7. _{.71} »
hasonnemű büntett miatt	2409 » 12. _{.02} »	316 » 11. _{.55} »
másnemű » »	1217 » 6. _{.07} »	87 » 3. _{.18} »
	együtt: 20047	2736

Tehát hatodfél százalékkal kevesebb oly nő, mint férfi szerepel bűnvádi lajstromainkon, kik akár kihágás, akár ugyanegy vagy másnemű büntett miatt már érezték a Nemesis karját, a nélkül, hogy a kiállott büntetés reájok nézve visszariasztó hatással lett volna. A vagyon ellen intézett merényletek miatt az öt évi átlagban elítéltek közt a nőnem épen egy százalékkal csekélyebb visszaesési arányt tanúsít, mint a férfinem, így az átlagban elítélt 10836 fibüntettes közt volt 1911 vagyis 17._{.6}⁰/₀-al, ki már hason büntett miatt büntetés alá lett vonva, míg az elítélt 1651 nő közt 273 vagyis 16._{.5}⁰/₀-al fordult elő oly büntettes nő, ki ugyanily büntett miatt előbb már egyszer vagy többször került fenyítés alá. A birvagyból származó büntettek-nél ennél fogva a visszaesések számaránya csak egy százalékkal kedvezőbb a nőnemenl, mint a finemé. Lajthán-túl kedvezőbb e viszony mint nálunk; így az utolsó évi adatok szerint és pedig 1877-ben

	<i>Ausziában</i>	<i>Magyarországbán</i>
soha nem volt büntetve	51. _{.5} ⁰ / ₀ fi és 63. _{.7} ⁰ / ₀ nő	72. % fi és 77. _{.6} ⁰ / ₀ nő
vétség vagy kihágás miatt	23. _{.0} » » » 17. _{.0} » »	9. _{.0} » » » 7. _{.7} » »
büntett miatt büntetve	25. _{.5} » » » 19. _{.3} » »	18. _{.1} » » » 14. _{.7} » »

A *kihágások* bűnvádi statisztikánknak egyik tömör tartalmú lapját képezik és ha mindjárt e czim alatt előforduló cselekvények nem tekintve a gonosz szándékot, mely a kihágások többjét jelzi, nem tekintve az elkövetés módját és eredményét, nem öltenek is oly veszélyeztető jelleget, mint a büntettek és vétségek, mindamelllett a kihágások miatt évenként előforduló följelentéseknek, valamint a vád alá kerülő személyeknek roppant száma, de kivált az évenként e miatt elítéltetni szokott egyéneknek jelentékeny létszáma, tehát a megfenyítendőknél talált törvényszegéseknek sokasága, elég szomorú képet tár elénk, annál szomorúbbat, minthogy egyfelől nem csekély részben oly természetűek, hogy általok igen fontos állami és társadalmi érdekek veszélyeztetetteknek látszanak, — másfelől azokon is ama főjelleget észlelhetők, mely összes büntettségünk statisztikáján át vezérfonalként szövődik, t. i. az erőszakosság és féktelen indulatosság jellege, több mint harmadrésze a megfenyített kihágásoknak az emberi élet és testi biztonság ellen levén irányozva.

A följelentések száma az egyes években szintén elég nagy egyenlőséget tüntet fel. Az öt évi átlag szerint évenként 118685 új följelentés fordul elő és a bíróságok működését egy-egy évben igénybe vevő följelentések összege csak annyiban szenved némi változást, a mennyiben az előbbi évről elintézetlenül visszamaradó följelentések száma évről-évre örvedetes mérvben csökken, a mi kedves tanúsága annak, hogy járásbíróságaink is mind fokozottabb tevékenységet fejtenek ki; mennyire szálltak alá a szóban levő quinquenniumban az elintézetlenül maradt följelentések általános és viszonylagos számerőben, következő összeállításból tűnik ki; kihágások miatt volt:

	összes följelentés					
1873.	165204,	ebből az év végén elintézetlenül maradt	43201	vagy.	26.1%	
1874.	152757,	»	»	»	»	33751 » 22.7 »
1875.	148028,	«	»	»	»	31897 » 21.6 »
1876.	145794,	»	»	»	»	30911 » 21.2 »
1877.	155167,	»	»	»	»	27976 » 18.0 »
átlag:	153390,					átlagban : 33540 21.8 »

Bármennyire örvedetes járásbíróságainknak a felmerülő panaszok és följelentések elintézésére irányzott törekvése, mégis az évenként hátralékban maradó átlag 33540 eset kivá-

natossá teszi, hogy jóakaratumok birói organumok szaporításában is lelje a kiegészítő istápot, ennek szüksége még szembe-tűnőbbé válik, ha ama személyek nagy számát vesszük tekintetbe, kik ellen az indított tárgyalás ugyanaz év folyamában nem lett befejezve, mert jöllehet, ez irányban is kétségtelen a javulás, évről-évre kevesbedvén azoknak ugy absolut, mint jelesen viszonylagos számuk, mégis felette sajnos, hogy átlag 40453 vádlott irányában az év végével függőben marad az el-lenök folyó bűnvádi tárgyalás. Mennyiben változott e viszony évről-évre, mennyiben szállt különösen alá a függőben maradt tárgyalások számaránya, következő összeállításból tűnik ki; kihágás miatt volt:

vádlottak száma				hány vádlottra nézve	0/0
1873. 176346,	ezek közül a tárgyalás függőb. maradt			43965	vagyis 24. ⁹³
1874. 197784,	»	»	»	44896	» 22. ⁷⁰
1875. 195941,	»	»	»	41293	» 21. ⁰⁷
1876. 196944,	»	»	»	37889	» 19. ²⁴
1877. 203209,	«	»	»	34224	» 16. ⁸⁴
átlagban 194045,				átlagban 40453	20. ⁸⁵

A kihágások körüli tárgyalásoknak e javulása azonban sokat vesz jelentőségéből, ha tovább kutatjuk, hogy az év lefolyta alatt véglegesen befejezett tárgyalások miképen értek véget, mert ama tárgyalások nagy száma, mely csak az által jut befejezésre, mert a tárgyalás egyszerűen beszüntetve, vagy a vádlott más bírósághoz utasítva lett, legkevesebbé sem mutat javulást, sőt a legutolsó két évben még rosszabbodott, arányviszonyuk még az átlag fölé emelkedvén; nem kevesbedett továbbá ama vádlottak száma sem, kik büntetlennek nyilatkoztató, vagy bizonyítékok elégtelensége miatt felmentő határozat alapján szabadon bocsáttattak, e tekintetben is a két utolsó év az átlagnál kedvezőtlenebb eredményt tanúsítván, így

az öt évi átlagban 1876. 1877.

	vádlottra nézve	0/0	vádlottra nézve	0/0	vádlottra nézve	0/0	
be lett szüntetve a tárgyalás	42374	vagyis 21. ⁹⁴	47025	23. ⁸⁸	46677	23. ⁰⁰	
büntetlennek találtatott	15037	» 7. ⁷⁵	16434	8. ²⁵	17102	8. ⁴¹	
bizony. elégtelenség. felment.	16397	» 8. ⁴⁴	16839	8. ⁵⁵	17515	8. ⁶¹	
a tárgyalás alatt meghalt	608	» 0. ³²	676	0. ³⁴	718	0. ³⁵	
» » megszökött	412	» 0. ²¹	442	0. ²²	473	0. ²³	
	74828		38. ⁵⁶	76416	41. ³⁴	82485	40. ⁶⁰

elíteltetett	78764	40. ₅₉	77639	33. ₄₂	86500	42. ₅₆
a tárgyalás függőben maradt	40453	20. ₈₅	37889	19. ₂₄	34224	16. ₈₄
együtt:	194045	100. ₀₀	191944	100. ₀₀	203209	100. ₀₀

A fölmentések számaránya a kihágásoknál első pillanatra tetemesen csekélyebbnek látszik, mint a milyen a büntettek vétségeknél fennebb ki lett mutatva, de ha azokhoz mindama nagy számú eseteket soroljuk, melyekben a vádlott merőben a tárgyalás beszüntetése folytán kiszabadult vagy más bírósághoz utasítva lőn, akkor a fölmentések több mint 38⁰/₀-ot tesznek; és itt úgy, mint a büntettekénél, azt találjuk, hogy a kihágások egyes főcsoportjainál különbözőleg nyilatkozik a felszabadulások számaránya, leggyakrabban és legnagyobb mérvben a becsületbiztosság ellen irányzott kihágásoknál, az öt évi átlag szerint 63.₃₉⁰/₀-ka a vádlottaknak, hol a tárgyalás beszüntetése, hol a büntelenséget vagy a bizonyítékok elégtelenségét kimondó határozat alapján, újra világos tanúsága annak, hogy vagy legtöbb esetben fenn sem forgott komoly becsületsértési eset, és ez megbocsáthatlan hiábavaló zaklatása a bírói organumoknak, — vagy bíróságaink túl enyhén járnak el a valóságos becsületsértések megtorlásában s így öntudatlanul növelik az önelégtételre, jelesen az értelmesebb körökben amúgy is elterjedt párbajvívásra, az alsóbb néprétegekben a verekedésekre való hajlamot.

Ellenkezőleg a jövedékrövidítésre czélzó kihágások megítélésénél eljáró bíróságaink részéről oly szigor fejtetik ki, hogy a 16163 vádlott közül, kik ellen az öt évi átlag szerint a tárgyalás évenként véghez vitetik, nem több mint 1300 személy vagyis csak 8.₀₄⁰/₀, hol a tárgyalás beszüntetése, hol felmentő határozat fonalán marad büntetlenül; vajjon gyakorol-e erre befolyást a pénzügyi organumok szigorú ellenőrzése, vagy a bizonyítéki eljárásnak helyesebb volta, vagy végre ama körülmény, hogy e kihágásokra rendszeren csak pénzbírságok szoktak szabtatni, bajos lenne meghatározni. Mindenesetre sajtószzerű, hogy ezeknek ellenében az emberi élet és testi épség ellen irányzott kihágásoknál a fölmentési arány még az átlagos aránynál is nagyobb; így az öt évi átlag szerint:

<i>a kihágás neve:</i>	a vádlottak száma	felmentve lett	0/0	elitélve lett	0/0
az élet és testi biztosság ellen	75204	29796	vagyis 39.65	28092	37.35
a vagyónbiztosság »	48113	17741	» 36.87	19588	40.73
a mezei rendőrség »	21396	7508	» 35.06	9756	45.60
a becsületbiztosság »	20659	13200	» 63.89	4462	21.60
jövedékesonkítási kihágások ell.	16163	1300	» 8.04	11070	68.48
a közerkölcsiség ellen	2931	1165	» 39.74	1207	41.20
egyéb kihágások »	9579	3098	» 32.34	4589	47.90
együtt:	94045	73808	38.03	78764	40.59

A mi az elitéltekre kiszabott büntetéseket illeti, járásbíróságaink részéről is szintoly enyhe és mérsékletes felfogás mutatkozik, mint szemben a büntettekkel kir. törvényszékeink részéről, jóval több, mint egyharmada az eliteltetteknek legfeljebb egy heti fogságra, egynegyed része egy héten túli, de egy hónapnál rövidebb fogságra, több mint egyharmadrész pénzbírsággal vagy csak megdorgáló ítélettel fenytítettik és alig több mint 5% egy hónál tovább tartó fogsággal illetetik; így öt évi átlagban el lett itélve:

3 hónál tovább terjedő fogságra	372	vagyis	0.48%
1 » » » »	3180	»	0.04 »
1 hétnél » » »	20080	»	25.49 »
1 heti v. annál rövidebb »	27561	»	35.00 »
pénzbírságra »	23048	»	29.26 »
ítéletileg megdorgáltatott	4203	»	5.34 »
házi fenyítésre átadatott	320	»	0.39 »

együtt: 78764

Bíróságaink ez atyáskodó szelleme, tekintve a kihágások kevesebbé veszélyeztető voltát, talán nem bír oly nyomatékkal, mint a büntettek megtorlásánál mutatkozó bírói lágyág, minthogy azok rendesen nem annyira gonosz szándéknak, mint vigyázatlanság, könnyelműség, meggondolatlanságnak vagy pillanatnyi felindulásnak szüleményei, mindamelllett előfordulnak a kihágások sorában oly súlyos esetek is, mint jelesen az élet és testi biztosság ellen irányuló és büntettségünk egyik főforrásából, a nép erőszakos hajlamaiból induló kihágások, melyekre nézve az egy heti vagy azon alúli fogság komolyan nem nevezhető büntetésnek; sőt még sajtálagosabb felfogásra mutat, hogy ezen vagy a közerkölcsiség ellen elkövetett kihágások megtorlására még pénzbeli büntetések is elégségeseknek találtnak; így az öt évi átlag szerint az élet

és testi biztosság ellen intézett kihágás miatt évenként elítélt 28093 személy közül 4248 egy heti vagy azon aluli fogsággal lett megbüntetve, sőt 2281 csak bíróilag megdorgálva, vagyis több mint 23%-a ily gyöngéd módon lett megfenyítve; nem csoda tehát, ha az e miatt évenként vád alá kerülők száma folytonos növekvést mutat, így az élet és testi biztosság ellen elkövetett kihágás miatt lett bevádolva 1873-ban 69488, 1874-ben 75755, 1875-ben 77320, 1876-ban 78754 és 1877-ben 74702 vagyis az öt évi átlagban 75204 személy.

Hogy pedig nálunk a kihágások jelentékeny része oly sértéseket tartalmaz, melyek inkább az indulatosságban, mint a birványban lelik forrásukat és azért oly megtorlást igényelnének, mely képes lenne azt, ha nem végképen megszüntetni, legalább tetemesen megkorlátozni, már amaz arányviszonyból tűnik ki, mely a valóságosan elítéltek közt az egyes kihágási csoportokra nézve fenforog; az elítéltek közt t. i. az öt évi átlag szerint képviselve vannak:

az élet és testi biztosság elleni kihágás-esetek	35. ⁶⁷ / ₁₀₀
a vagyonbiztosság » »	24. ⁸⁶ »
a jövedékrövidítésre irányzott » »	14. ⁰⁵ »
mezei rendőrség elleni » »	12. ³⁹ »
becsületbiztosság » »	5. ⁶⁶ »
közerkölcsiség » »	1. ⁵³ »
állami és egyéb érdekek elleni » »	5. ⁸⁴ »

Nagyon kívánatos lenne, hogy akár az igazságügyi, akár a pénz- vagy belügyi minisztérium részéről hivatalosan ki volna mutatva, mennyi az, mi a bíróilag kiszabott pénzbírságok alapján évenként befoly, mindenesetre az összeg jelentékeny lehet, miután évről-évre átlag 23048 személy ez úton megbírságotlatik, ha csak a pénzbeli büntetés mérvében is nem mutatkozik bíróságaink különös enyhésége, és épen e körülmény-nél fogva az igazságügyi kimutatásokban annak is hely volna adandó; mert ha még súlyosabb törvényszegésekre is merőben pénzbüntetés és hozzá még homaopathicus dozisban alkalmaztatik, ez épen egyenes ellentétben van az igazságszolgáltatás komoly feladatával.

A kihágások nem birván oly fontossággal szemben a fenforgó állami, társadalmi és közerkölcsiség érdekeivel, mint

a büntettek vagy vétségek, az elítéltek személyes viszonyai sem igényelhetnek oly tüzetes figyelembe vételt, mint az elítélt büntettesekéi; mindamellett sajnós, hogy a hivatalos összeállításokban az egy nemi különbségen kívül semmiféle egyéb mozzanat nincsen feltüntetve; tekintve pedig az elítéltek sexualis különbözetét, a nőnem köztők 5°/_o-al nagyobb arányban van képviselve, mint a büntett vagy vétség miatt elítéltek közt. Az öt évi átlag szerint a kihágások miatt egy-egy évben elítélt 78764 személy közül 13491 a nőnemből levén vagyis 17.12^o/_o, míg a finem (t. i. 65273) 82.88^o/_o-al van képviselve.

Tekintve az áthágások főcsoportjait, azt találjuk, hogy a becsületsértések és jövedékesonkitások miatt elítéltek közt legnagyobb a nőnem részesülési aránya, a mi némileg a nőnem természetéből kimagyarázható, szintoly természetesnek található, hogy a vagyonbiztosság elleni kihágásoknál is az átlagnál magasabb arányban szerepel, de legkevesebbé sem magyarázható ki a női természetből, legalább nem kellenék, hogy abból kimagyarázható legyen, hogy a közerkölcsiség ellen intézett kihágásoknál is a nőnem átlagos arányviszonyánál magasabb mérvben szerepel; így az öt évi átlag szerint volt az elítéltek közt:

	az elítéltek általános száma	köztük nőnembeli	
az élet és testi biztosság ellen	28092	3463	vagyis 12.32 ^o / _o
a vagyonbiztosság »	19588	3734	» 19.06 »
a mezei rendőrség »	9756	1518	» 15.56 »
a becsületbiztosság »	4462	1413	» 31.67 »
jövedékesonkitási kihágások	11070	2674	» 24.16 »
a közerkölcsiség ellen	1207	261	» 21.62 »
egyéb kihágások	4589	428	» 9.32 »

együtt: 78764 13491 átlag 17.12 »

A sajtóvétségek statisztikája az egész öt éven át jóformán ugyanegy mederben mozog. A végtárgyalásoknak csekély száma, főleg szemben az évenként előforduló följelentéseknek elég jelentékeny létszámával, továbbá a vizsgálatoknak lassú folyama, valamint a sajtóvétségek miatt évenként elítéltetni szokott személyeknek parányi száma, kivált mérve a vád alá kerülők számához, állandó egyik ismérve az öt évi időkörnek és semmiféle irányban sem mutatkozik örvendetes átala-

kulás, legfeljebb az elítéltek és fölmentettek közti arányviszony mutat némi javulásra.

Ugyanis az évenként átlagban előforduló 66 följelentésből, melyek közül 9 a közvádoló panasza alapján, 57 pedig magánpanasz alapján nyer helyet, 7 az 1848: 18. törvényezikk 24. §-a értelmében egyszerűen félre tétetik, 51 a vizsgálat megindításával intéztetik el, 8 pedig elintézetlenül marad; — daczára annak az évi följelentések hullámzásában nemcsak hogy apadás nem mutatkozik, hanem inkább folytonos emelkedés észlelhető, főleg a magán panasz útján helyet nyerő följelentésekre nézve; így volt:

	közvádoló pa- nasza folytan	magán panasz folytán	együtt
1873.	7	44	51 följelentés
1874.	9	46	55 »
1875.	8	70	78 »
1876.	7	58	65 »
1877.	13	66	79 »

Az átlagos 51 följelentési esetből, mely vizsgálat megindításával talál elintéztést, 16 vagyis 31.37%, hol a panasznak visszavonása, hol a kereshetőség leszállítására által, 21 pedig vagyis 41.18% a végtárgyalás eszközzésével jut befejezésre; ellenben 14 vagyis 27.45% hátralékban marad; tehát alig több mint kétötöde a vizsgálatoknak eredményez végtárgyalást és e tekintetben korántsem tapasztalható, hogy a legutóbbi években helyesebb arány mutatkoznék, sőt úgy a hátralékoknak, mint a kereshetőségi leszállításoknak számviszonya inkább tetemes rosszabbodást tüntet fel.

Egyedül ama számviszony, mely az elítélt és a nem vétkeseknek talált vádlottak közt fenforog, évről-évre helyesebb arányba látszik helyezkedni; így az öt évi átlagban évenként előforduló 21 végtárgyalásnál 7 vádlott itéltetett el, ellenben 14 mint nem vétkes a vád alól felszabadult, az arány tehát az öt évi átlagban úgy áll mint 1 : 2-höz, mi még mindig feltűnő aránytalanság, az összes vádlottaknak csak egyharmada találtatván vétkesnek, ellenben kétharmada mint nem vétkes felszabadul, mindamellert ez arálynak fokozatos javulása következő összeállításból tűnik ki:

	vétkesnek kijelentetett	nem vétkesnek találtatott	arány- viszony
1873.	4	12	= 1 : 3-hoz
1874.	5	12	= 1 : 2 ₄ -hez
1875.	10	20	= 1 : 2-hoz
1876.	9	17	= 1 : 1 ₈ -hoz
1877.	9	9	= 1 : 1 ₁ -hez

Minél higgadtabb leend a sajtót kezelők hangulata, minél tapintatosabb leend journalistikánk vezetése, minél inkább áthatva leendnek feladatuk magasztos és felelősségök súlyos voltától, a közvélemény regulátorakép jelentkező napi sajtót mozgató és elintéző tényezők, — végre minél inkább hozzá fog szokni a nagy közönség a szabad sajtó szabad fuvalmához, annál nagyobb mérvben fog e már most is folyton javuló arányviszony tavább javulni; mert csakis a valóságos becsületsértések, vagyis qualificált sajtóvétségek miatt fog panasz emeltetni és az ily vétségek megítélésénél esküdteink nem fognak annyira a féltett sajtószabadságnak, mint a veszélyeztetett köz- és magánbiztosság védelmére törekedni, és így nem annyira amannak megóvására indokolatlan fölmentésekbe, mint az utóbbinak erélyes oltalmazásába a bizonyított sajtókihágásnak igazságos megtorlásába helyezni társadalmi hivatásukat. Igaz, hogy az efféle magasabb felfogás még nem igen látszott behatolni sem a sajtót kezelők, sem esküdteink körébe, legalább a sajtóvétség miatti panaszok folytonos emelkedéséből legkevesbbé sem lehet következtetni hogy józanabb gondolkozás gyökerezett volna meg akár az előbbieket, akár az utóbbiak elméjében, de már ama körülmény, hogy az ítélet, illetőleg a végtárgyalás ellen beadatni szokott semmisítési panaszoknak évről-évre aránylag kevesebb esetben szokott hely adatni, úgy az átlagos 10 semmiségi panasz közül átlag csak 2 esetben adatik annak hely, ellenben 8 esetben az visszautasítatik, — csakugyan arra enged következtetni, hogy esküdtszékeink mind helyesebben járnak el tisztii hivatásukban.